

Ağustos/Eylül 2016, Sayı:4

de/da

de/da

Yayına hazırlayan: Irmak Akman

Kapak resmi: Mithat Erdoğan

Katkıda bulunanlar: Melis Oğuz, Canan Gündüz,

Aylin Yardımcı, Aycan Koç, Mithat Erdoğan,

Özlem Çelik

Bu sayı 1000 adet basılmıştır.

Merhaba,

Bu sayının hazırlığı beni bir hayli zorladı. Önce tatiller, sonra darbe teşebbüsü yüzünden hepimizin dikkatleri başka yönlere dağıldı. Yine de (birkaç günlük bir gecikmeyle de olsa) dolu dolu bir sayı çıkarmak için elimden geleni yaptım. Bu sayıya katkıda bulunan herkese çok teşekkür ediyorum.

Görüşlerinizi paylaşmak ya da dergiye katkıda bulunmak isterseniz irmak@de-da-dergi.com adresine yazabilirsiniz.

Melis ve Aylin'le birlikte hazırladığımız Yan Yol'u ise her Salı saat 15:00'te Medyascope.tv'de izleyebilirsiniz.

Sevgiler,

Irmak

Neler var?

15 Temmuz gecesi, bugün ve yarın	4
Kayaköy Sanat Kampı	6
Odadaki filin adını koyalım: Görgüsüzlük	16
Orman kanunları	18
Şehir planlama eğitiminde “toplumsal cinsiyet”in yeri	26
Post-factual democracy	30
Bir anti-trend masalı: Yoksa siz hala Kahloist olmadınız mı?	33
Ne güzel komşumuzdun sen Patti Smith!	35
İçindeki çocuk	37
Bir diyeceğim var benim!	40

15 Temmuz gecesi, bugün ve yarın

Irmak Akman, irmak@de-da-dergi.com

İnsanın daha önce yaşamadığı bir şeyin gerçekleşiyor olabileceğine inanması da, böyle bir şeyin gerçekleşebileceğini önceden tahmin etmesi de zor olabiliyor. 15 Temmuz gecesi ilk başta yaşadığımız şaşkınlığı ve sanki bir tiyatro oyunu izliyormuşuz hissini böyle açıklıyorum şimdi.

Önce bir helikopter sesi duyduk, silah sesi sandık ama sonra helikopter olduğunu anladık. Sonra silah sesleri duyduk. Evim köprü yolunu gördüğü için o silahların köprüde ateşlenen silahların sesi olabileceğini düşünüyorum şimdi, ama köprüde askerlerin halka ateş ettiği videoları gördükten sonra bile uzun süre bu bağlantıyı kuramadım. Sonra yattık, ama alçak uçan savaş uçaklarının yol açtığı “sonik patlamalar” yüzünden kalkıp koridorda beklemeye başladık. Her ne oluyorsa, her kim yapıyorsa, kabak tadı vermişti. İç savaş böyle bir şey miydi? Suriye mi oluyorduk? Şimdiye kadar yaşamadığımız herhangi bir şeyin olabileceğinin farkındaydık, birisi tepemize bomba atabilir, uçak düşebilir, evimize serseri bir kurşun ya da tanımadığımız adamlar girebilirdi. Güvenliği olan bir sitede oturuyorduk ama güvenlik çoktan kaçmış olabilirdi. Evimiz, hayatımız, tüm emeklerimiz buhar olabilirdi, hiç kimse de bunun hesabını soramazdı. Ama bir yandan bunların olabileceğine inanamıyorduk da, çünkü böyle şeyleri hiç yaşamamıştık. Bir süre evin altındaki otoparka inip arabanın içinde oturduk. Saat beş gibi etraf biraz sakinleşmiş gibiydi, uyuduk.

O gece yaşadığımız “her şeyin olabileceği” hissini nedeni, kuşkusuz o gece her şeyin olabilecek olmasıydı. Hukuk yoktu. *de/da*'nın ilk sayısında, “Hukuk ve Güneydoğu'daki Durum” diye bir yazı yazmıştım. Yazıda, “Sivillerin ölümüyle ilgili sorumluların hesap verme ihtimali var mı? Olaylar tamamen hukuk dışında geliyor ve buna şaşırılmamalı mıyız?” diye sormuştum. Biz de hukukun olmadığı bir gece yaşadık. Peki hukuksuzluk nedir? Benim tarifime göre hukuksuzluk, insanlara, hayvanlara ve doğaya zarar verenlerin bunun bir sonucunun olmayacağına inanmasıdır. Sadece ülkemizde değil, dünyanın her yerinde bir sonucu olmayacağını bilse kötülük yapmaya hazır çok insan var. O gece sanki altımızdan zemin kaydı, havada oksijen kalmadı, hayatımızın iskeletini oluşturan yapılar bir bilgisayar oyunundaymışız gibi ortadan kayboldu. Hukuk hayatımızda oksijen gibiymiş, yok olunca anladık.

Ertesi günlerde ne olduğunu anlamaya çalıştık, bulabildiğimiz her şeyi okuduk. Bu işi cemaatin yaptığına inandık. (Hatta Batı medyasının ve siyasetçilerinin aymazlığı yüzünden şu anda “dış mihraklara” da inanıyorum.) Askerlerin halka ateş açtığı videoları

da, askerlerin linç edildiği videoları da gördük. Özellikle Agence France-Presse foto-muhabirleri Bülent Kılıç ve Ozan Köse'nin köprüde ve Taksim'de akşam saatlerinden başlayarak yaşananları anlattıkları “*Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak*” yazısı o gece yaşananlarla ilgili fikir veriyor. İnanmak zor, ama hukuk bir ölçüde hayatımıza geri döndü, işe gidip gelmeye başladık. Darbe yapmaya kalkışan askerler yargılanacak. Askerleri linç edenler yargılanacak mı, bilmiyoruz.

***

Sadece işe, Medyascope'a ve markete gittiğim bir haftadan sonra, Cumartesi günü bir arkadaşım ile buluşmak için Eminönü'ne gittim. Bütün hafta olduğu gibi, hayatlarına bir şey olmamış gibi devam eden insanları görmek rahatlattı beni. Normal hayat, şu kalabalıklar ne kadar güzeldi. Belki de hayatın böyle akıp gitmesinden başka hiçbir şeye ihtiyaç yoktu. 24 Temmuz'da CHP'nin Taksim'de organize ettiği mitingi görünce de iyimserliğe, mutluluğa kapıldım.

Dediğim gibi darbeye teşebbüs eden askerler yargılanacak, cemaatin devlet kurumlarında ve özel kurumlarda çeşitli görevler alan üyeleri işsiz, itibarsız kalacak, onların içinden de yargılananlar olacak. Kendi mevcudiyeti ve gücünün devamı için başkalarının hakkını yemekten çekinmeyen bu grubun, adil yargılama prensiplerine uyulduğu sürece haksızlığa uğradığını iddia edemeyiz. Bu kişilerin devlet kurumlarında çeşitli görevler almasını destekleyen ya da buna göz yuman siyasetçiler ve kamu görevlileri yargılanacaklar mı ya da hiç değilse seçimlerde bunun bedelini ödeyecekler mi, bilmiyoruz.

İnşallah cemaat ağı ortadan kaldırılacak, bir daha böyle bir darbe girişimi olmayacak, OHAL kalkacak, hayatın normal olarak devam etmesi yine normal hale gelecek. İnşallah diyorum, çünkü darbe girişimini destekleyen dış güçlerin kendi çıkarları doğrultusunda hükümeti yeniden devirmeye çalışabilecekleri ile ilgili ciddi analizler yapıyor. Bir an böyle bir şey olmayacağını varsayalım. Maslow'un hiyerarşisinde bir-iki basamak çıkacağız, vefasız ve kadir-kıymet bilmez olduğumuzdan hayatın normal akışı bize yetmemeye başlayacak. Belki bir devlet kurumunda çalışmak için sınava gireceğiz, belki bir şeyi, mesela Kanal İstanbul gibi hangi amaca hizmet edeceği belirsiz bir projeyi protesto etmek için sokağa çıkmak isteyeceğiz. İşte o zaman bir bakacağız, yine hükümetimizle baş başayız, karşımızda hep bildiğimiz hükümetimiz, hep bildiğimiz devlet büyüklerimiz. O zaman inşallah hayal kırıklığına uğramayız.

Kayaköy Sanat Kampı

Irmak Akman, irmak@de-da-dergi.com

Bayramda Fethiye’de bir tatil köyünde pahalı ve biraz da sıkıcı bir tatil yaparken, Instagram’da Mithat’ın birkaç kilometre ötedeki Kayaköy Sanat Kampı’ndan ve kamptaki arkadaşlarıyla yaptığı doğa yürüyüşlerinden paylaştığı resimleri görüyör; açıkçası biraz kıskanıyordum. Dönüşte Mithat’tan kampla ilgili bir yazı istedim, ama kendisi sağolsun ukulele çalışmaları nedeniyle vakit bulamadı. Biz de aşağıdaki röportajı yaptık.

Mithat Kayaköy Sanat Kampı nasıl kurulmuş?

Nurdane Abla var, Mutlu’yla Ayşe’nin annesi. Ekşi Sözlük’te okuduklarımdan hatırladığım kadarıyla; 1985 yazında tütün hasadı ile ilgili bir sıkıntı yaşayıp da istedikleri kadar satış yapamayınca ekonomik olarak destek olsun diye pansiyon açmaya karar veriyor. İnsanlar “manyak mısın nasıl yapacaksın, bilmediğimiz bir şey” diye tepki veriyorlar, daha orada öyle bir şey hiç yokmuş o zaman, sonunda kayınpederini ikna ederek bir pansiyon açıyor. Açtığı pansiyona da ilk aylar boyunca kimse gelmiyor. O ilk senenin sonunda sanırım, emin de değilim tam, altı yatak kapasitesiyle açılmış ha bu arada, yağmura yakalandıkları için duş alma ihtiyacı duyan, yurtdışından da Allah bilir nereden Kayaköy’ü duymuş olan turistler tesadüfen buraya geliyorlar. Nurdane Hanım da çok anaç ve sıcakkanlı bir insandır zaten, onları orada çok iyi ağırılıyor. O kadar memnun kalıyorlar ki giderken pansiyon açılırken yapılan masrafların tamamını karşılayacak miktarda paraya yakın bir ödeme yapıyorlar.

Pansiyonun esas kampa evrildiği noktada önemli bir figür var, fotoğraf sanatçısı Faruk Akbaş. Pansiyon açıldıktan birkaç yıl sonra Kayaköy’de bir fotoğraf turu düzenliyor. Gidince göreceksin çok fotografik bir yer zaten, o harabeler, Rumların terkettiği evler, sokaklar, bedestenler... Orada bir kültür mirası var. Çiftçilik yapan Türkler ovada yaşamış, zanaatkâr olan, tüccar olan Gayrimüslimler yukarıda yaşamış. Mübadelede Gayrimüslimler gidiyorlar, yerlerine Türkleri getiriyorlar. Yunanistan’dan gelen Türkler de çiftçi olduğu için tepedeki Rum evlerinde kalmak istemiyorlar. Tekrar yavaş yavaş ovaya iniyorlar. Şu anda orası uzun bir süredir boş. Can Dünder’in belgeseli gösteriliyor kamptaki ilk akşam zaten, orda detaylıca irdeleniyor bu mevzu. Sokaklar, kiliseler falan, gidince görürsün zaten. Oraya fotoğraf turu düzenliyor Faruk Akbaş.

Pansiyonun olduğu yer bu terkedilen evlerden biri mi?

Hayır, pansiyonun olduğu ev şu anda Kayaköy Sanat Kampı’nı işleten ailenin kendi evinin de olduğu arsası üzerinde, aile de orada yaşıyor. Hepsi Kayaköy’ün yerlileri. Ter-

kedilen kısım müze zaten. Harabelerin adı da Kayaköy, insanların yaşadığı köyün adı da Kayaköy. Harabelerin adı Kayaköy Rum Evleri mi öyle bir şey. Müze Kart falan alıp giriyorsun güya da, ben yarı anarşist yarı bedavacı olduğumdan kenardan dolanıp para vermeden giriyorum. Orada Müze Kart diyor, öbür taraftan dolandın mı açık zaten her yer, tel mel yok yani.

Fotoğraf: Mithat Erdoğan

Kampın hikayesini anlatıyordun...

Bildiğim kadarıyla şu anki formata yakın hale gelmesini sağlayan Mutlu'yla kuzeni Oğuz'un çalışmaları. Oğuz 2006'da trafik kazasında vefat etmiş, Allah rahmet eylesin, ben o yüzden hiç tanışmadım. Gidince göreceğin yapı taşı diyebileceğimiz binalar var, mesela mutfak ve bar olarak kullanılan yer, orayı Oğuz'la Mutlu 20'li yaşlarında inşa etmişler diye biliyorum. Üzerini ahşapla kapatıyorlar. Bizim o kaldığımız sana gösterdiğim ağaç tepesindeki kulübeyi de onlar yapıyorlar. Ha bir de; bu yaz Mutlu bahsetmişti; orada yaşayan bir adam varmış, şu an o da yaşamıyor, İstanbul'dan kaçıp gelmiş oraya. Mucit gibi bir tipmiş. Üniversite falan da okumamış sanırım ama çok meraklı ve becerikliymiş, sürekli bir şeyler okurmuş. Mutlu'nun şimdi yazları yaşadığı bir ev

var, çok enteresan Frank Lloyd Wright tarzı bir beton ev yapmış. O adam oraya o evi yapmış, sonra bunlar o küçük diğer taş binaları yapmışlar, ahşap bungalovları yapmışlar zamanla. Daha sonra fotoğrafla kalmamış olay, fotoğrafın yanına bir de ritmci gelmiş, haydi ritm de olsun, bir tane ebru yapan arkadaşları varmış atıyorum hadi ebru da koyalım, sonra heykeltraş gelince hadi heykel (ahşap oyma) da koyalım şeklinde bu kampın temelini atmışlar diye biliyorum.

2006'daki kazada Oğuz vefat ettikten sonra Mutlu biraz daha duygusal yaklaşarak "bu Oğuz'un hayaliydi, insanlar daha huzurlu keyifli tatil geçirsin," diye uğraşmaya devam etmiş, ilave bir motivasyon olmuş bu olay Mutlu'ya. Oğuz'un anısı devam etsin diye devam etmiş bir nevi. Mesela her sene gittiğimizde Oğuz'un dev bir fotoğrafı var, onu asarlar havuzun yanında bizim kaldığımız kulübenin dışına. Oğuz'un güzel bir fotoğrafı var orda. Tabii bir de Ayşe var, Mutlu'nun kardeşi bu arada. Ayşe de İngiltere'de falan okumuş, İngilizce bilen ve finansal konularla ilgilenen yetkili bir ablamız. Ayşe de çok uğraşiyor. Kim ne zaman gelecek, nerede kalacak, ödemelerin tahsilatı, kamp gelirleri-giderleri, işte yumurta geldi, et geldi, süt geldi, içki alındı BA/BS beyan edildi falan gibi tatsız mevzuların hepsini Ayşe organize ediyor. Mutlu ve Özgür de operasyon-faaliyet sorumluları, saha amirleri bir nevi. Gelenlere kampın tanıtılması, anlatılması, insanlara neyin nerede olduğunun bilgisi, kamp programının çıkartılması, yürüyüşlerin organize edilmesi, yürüyüşlere insanların götürülmesi, insanların yürüyüşlerden getirilmesi, kaza, arı sokması, bilmem ne ısırması falan olduğunda müdahale etmek için ilkyardım çantasıyla geziyorlar mesela. Her şeyle onlar ilgileniyorlar, her şeyi de düşünmüşler. Ben çok şaşırılmışım o yürüyüşlerde yanlarına tedbir olarak neler aldıklarını duyunca.

Kampta kaç kişi kalabiliyor?

Geçen sene bir kere 100 kişi ağırlamışlardı bizim ikinci haftamızda, çok zor olmuştu ama. Şu anda o yüzden 75'i 80'i geçmeyi istemiyorlar. Bayramda 80 kişiydi. Yan yana altı tane bungalov var, yan yana 8-9 tane taş ev var, iki-üç tane de ahşap kulübe var. Yani toplam 15-16 tane 3-4 kişiyi alabilecek yer var. Çadır kurulabilecek yerler ağaçların altı, çok konforlu bir şekilde ağaçların altında çadır kurulacak yerlere platform kurmuşlar. Toprak engebeli diye tahta bir zemin yapmışlar çadır alanlarına. Onu yine Mutlu akıl etmiş. Bir şeyler çakmış, onun üstüne kuruyorsun çadırını ki zemin düz oluyor o sayede, çadır kuran herkes ya bu çok güzel bir şey, çok büyük nimet falan dediler. Ben pek anlamam ama normalde direkt toprağa çadır kurarsan engebe oluyor-muş filan diye anlattı arkadaşım Yusuf bana bu sene.

Peki kampta zaman nasıl geçiyor?

2014'ten beri her sene gidiyoruz, 2014'te bir hafta kaldık, 2015'te iki hafta kaldık, bu sene iki hafta daha kaldık. Ve ben bir iki hafta daha gideceğim bu yaz. Dokuz senedir gelen var her yaz. On üç senedir her yaz gelen var. 98'den beri gelen bile varmış.

Buraya Pazar günü gidiyorsun. Kendi çadırını götürürsen fiyat daha uygun, onların çadırını kullanırsan bir tık daha pahalı, onun dışında da bungalovlar var, ağaç evler var, taş evler var. Bunların da fiyatları aynı kendi banyosu tuvaleti olduğu için.

Pazar günü sabahtan itibaren akşama kadar kampa gelip yerleşmen lazım her hafta. Pazar sabahı orada olabilirsin, Pazar akşam en geç orada olman lazım. Kampa geliyorsun, yerleşiyorsun, alıyorlar seni karşlarına, gelen herkes ben şuradan geldim falan şeklinde, plaza ağzıyla “ice breaker” dediğimiz mevzu. Sonra Mutlu kendini tanıtıyor, Özgür’ü tanıtıyor, Ayşe’yi ve ekibin geri kalanını tek tek tanıtıp kamptan kısaca bahsediyor. Bu arada adındaki Sanat Kampı beni de çok germiştii ilk gittiğimde, ulan ben el sanatları filansa, çok anlamam, kazma bir adamım napıcam demiştim ama hiç öyle değil. Ritm atölyesi var, salsa atölyesi var, ahşap oyma atölyesi var, deri atölyesi var, Yoga eğitmenimiz var Nedret Hanım, mandala atölyesi var. Seramik atölyesi var, stop motion atölyesi var, fotoğraf atölyesi var, jonglörük atölyesi var, drama atölyesi var. Ama mesela ben bu sene hiçbir atölyeye katılmadım. Ben kendi atölyemi götüreceğim yanımda dedim, enstrüman çalıyorum ya işte öğrenmeye çalışıyorum, ukulelemi aldım bir köşeye çekildim insanlar atölyedeysen ben de onunla uğraştım. Hiçbir şeye katılmak zorunda da değilsin. Gelip kafana silah dayamıyorlar. İstersen hiçbir şey yapma yat hamağa devir götürünü ayak parmaklarını seyret saatlerce, nihilizm atölyesi de adına ona iştirak et...

Fotoğraf: Mithat Erdoğan

Doğa yürüyüşlerine ne zaman gidiliyor?

Her sabah kalkıyorsun, kahvaltını ediyorsun 10'a kadar. 8'den 10'a kadar kahvaltı var. 11'den 14:30'a kadar atölyeler var üç buçuk saat. 15'e kadar yemeğini yıyorsun, 15'ten sonra da o gün nerede yüzülecekse deniz kenarına program. İlk gün Darboğaz Koyu'na gidiyorsun, bir yere kadar araba götürüyor, sonra aşağı yürüyorsun. İkinci gün St. Nicholas adasına gidiyorsun. Arabayla Gemiler Koyu'na kadar götürüyor, yürüme falan yok, Gemiler Koyu'nda bekliyorsun, küçük küçük motorlara binip herkesi adaya taşıyorlar. Ada yakında zaten. Sonra adada yürüyorsun, saat 6 gibi adanın tepesine çıkıyorsun. Adada eskiden bir manastır, bir medeniyet varmış, bu yıkıntıları geziyorsun, adanın tepesinden güneşin batışını tam karşıdan seyrediyorsun. Herkes o gün çantasına şarap atıyor, yukarıda şaraplarını açıp güneşin batışını seyrediyor herkes, fotoğraflarını çekiyor, güneş batmaya başlayınca aşağıya iniyorsun çok karanlık olmasın diye. Gün batımını seyredip o kıvıllığı seyredip aşağıya iniyorsun. Sonra tekrar teknelere Gemiler'e, Gemiler'den minibüsle kampa.

Fotoğraf: Mithat Erdoğan, St. Nicholas Adası

Üçüncü gün Çarşamba günü Likya yürüyüşü var. İstersen yürümezsin, minibüse binersin direkt Ölüdenize götürürler. Ama ben yürüyeceğim dersen, kamptan çıkıp Ölüdenize yürüyorsun iki saat sürüyor. Önde Özgür durur, arkada birisi durur, ortada birisi durur. Hatta ben o kadar çok gitmeye gelmeye başlayınca Mutlu şey dedi, abi önde sen

dur ben arkaya gidiyorum dedi. Araya alıyorsun insanları ki kaybolan olmasın, daha önce olmuş çünkü. O yürüyüşün sonunda da mola vere vere 100 dakikada filan, çok güzel Likya Yolu'nun sonu, oradan aşağı Ölüdeniz'e iniyorsun, lagünün oraya, ondan sonra Ölüdeniz'de yüzüyorsun, ister içeri giriyorsun para verip, ister ücretsiz olan halk plajı kısmında. Geri dönüyorsun.

Perşembe günü boş gün yapıyorlar genelde. Boş gün de ne, insanlar Saklikent'e gitmek istiyorlar, yamaç paraşütü yapmak istiyorlar, para-sailing yapmak istiyorlar, Mutlu da hepsini ayarlıyor doğma büyüme oralı olduğu için. Yamaç paraşütü için arkadaşı var yönlendiriyor, öteki için birisi var yönlendiriyor. Onlara yönlendiriyor isim alıyor, onlar seni ertesi gün gelip kampa alıp etkinliğe götürüyorlar, geri getiriyorlar. Ama sen ekstra para veriyorsun. Mesela yamaç paraşütünü bir hafta önce 120 TL iken bayram haftası 200'e çıkarmıştı paraşütçü tayfa.

Cuma günü tekne turu var. Bu arada Çarşamba Ölüdeniz yürüyüşünün olduğu akşam Roots Bar diye bir bara götürüyorlar, orada yemek yenip canlı müzik dinleniyor. Yürüyerek 5-10 metre mesafede. Zaten kampın köpekleri Hobo ve Marley eşlik ediyor, onların eskortluğunda gidiyorsun. Herkesi götürüyorlar oraya, her gidenin yanında geliyorlar. Çok tatlılar onlar da. Bir gün rakı-balık gecesi oluyor akşamları, bir gün Roots Bar'da canlı müzik oluyor, Cuma günü de tekne turu. Tekne turundan geldikten sonra beş gün boyunca atölyede ne yaptysan, 20 saatlik çalışmanın ürünü eserler, performanslar sergileniyor. Nedir işte; ritm atölyesi çıkıyor mini konser veriyor sahnede. Mandalacılar mandalalarını sergiliyor. Seramikçiler seramiklerini sergiliyor, tacıcılar takılarını, dericiler derilerini sergiliyorlar...

Cuma günü kapanış partisi. Herkes gönüllülük esasıyla biraz para veriyor. Ne kadar farklı meyve varsa civarda meyvelerin hepsi alınıyor. Ne kadar içki varsa o içkiler alınıyor. Bir kazana meyveler doğranıyor. Alınan içkiler atılıyor. Tüm içkiler atılıyor, tüm meyveler doğranıyor ve çuvala buz atılıyor. O cadı kazanı gibi kocaman bir kazan onu karıştırıp herkes kepeyi daldırıp punch alıyor ve eğleniyorsun kampın barında.

Ha bir gün de Soğuksu Koyu'na götürüyorlar, Soğuksu Koyu da gene yürüyüş mesafesinde, orada bir soğuk su kaynağı var. Su buz gibi girdiğinde böyle akıntılar geçiyor falan. Sonra o soğuk su kaynağına yüzüyorsun toton donuyor oraya giriyorsun lagün gibi bir yer. Her denize gidişimizde bir karı-koca var gelen, tekneleriyle gözleme yapan. Sencer Abi'yle eşi, onlar da çok komikler. Özgür arıyor diyor ki abi biz Darboğaz'a geldik diyor, tamam geliyorum diyor, kapatıyor, hop alıyor motoru, eşiyse beraber geliyor, eşi şöyle ayağını uzatmış önünde sac... Yüzünce acıkıyor herkes, öğle yemeğinden akşam yemeğine kadar da vakit var. Gözleme yapıyor sen suyun içine giriyorsun parayı uzatıyorsun suyun içinden o sana gözlemeyi veriyor filan. Bir sürü güzel anekdot var bak konuştuğça aklıma geliyor. Ben lüks istemiyorum, İstanbul'daki ortamımı tatile taşımayayım diyorsan iyi. Ama ben götümü yayayım yatayım her yer beton olsun, aman böcek sevmem, lüks severim filan diyorsan sana göre bir tatil değil. Ben böceklerden korkan bir adamdım, iki senedir burada örümcekler ısıarak uyandırıyor beni filan... Alıp böyle bırakıyorum boynumdan falan örümceği, öyle bir adam oldum, biraz do-

de/da

ğayla bütünleşmene de sebep oluyor aslında, güzel yani.

Cuma günü de bu parti marti olduktan sonra Cumartesi günü en melankolik gün. Çünkü bir haftada sürekli insanlarla iç içesin, herkes arkadaşın kardeşin gibi oluyor. O toparlanıyor gidiyor o toparlanıyor gidiyor, Facebook'lar alınıyor, telefon numaraları alınıyor. Sonra görüşürüz'lerin yalan olduğu vardır ya, sonra görüşürüz – görüşmediler filan, Kayaköy'dekilerle biz sapık gibi görüşüyoruz üç senedir. Kayaköy'den kimle arkadaş olup Facebook'ta eklediysen sürekli konuşma halindeyiz, bize geliyorlar biz gidiyoruz, bir sene sonra aynı zamana denk getirmeye çalışıyoruz İstanbul'da görüşüyoruz. Oradaki arkadaşlıklar da bir garip oluyor.

Fotoğraf: Mithat Erdoğan

Çocuklu bir aileden bahsetmiştin. Onlar ne yaptı?

Baba ahşap oymaya katıldı sanırım. Anne de mandalaya katıldı galiba. Çocuk da geziyor işte ortada, bir babasının yanına gidiyor, bir annesinin yanına gidiyor, herkes göz kulak oluyor zaten. Çok eğlenceli bir ortam ufak çocuklar için de.

Herkes göz-kulak oluyor çocuğa yani?

Tabii tabii. Hatta bak şunu da anlatayım; kampta şöyle bir şey var gözlemlediğim:

İstanbul'dan iki bilgisayarımızı götürdük, telefonlarımızı götürdük, İstanbul'da ortada bırakamayacağın her şeyi yanımıza aldık biz. İkinci günden sonra ise şöyle oldu: Ne kapı kilitliyorsun, ne pencere kilitliyorsun, mesela gece yatmaya gidiyorsun aa hassiktir ya Iphone'um bardaki masada kaldı, neyse koy götüne sabah gider alırım deyip rahatça uyuyorsun. Sabah git orada durur o telefon. Kimse tenezzül etmez bir şey yapmaz, yani ben kimsenin başına geldiğini duymadım kaç senedir. Birazcık komün gibi. Kimsenin mülkiyeti çok fazla siklemediği bir ortam.

Ama çalışanlar var herhalde orada?

Çalışanlar da şu kafada: Kâr amacı gütmeye muhabbeti var ya, turizmde daha fazla kazanma muhabbeti. Mesela bu sene Mutlu St. Nicholas'a gidilirken insanlara diyor ki: Ya burda gün batımı olacak, şarap içiyoruz biz genelde diyor, şarap getirmenizi tavsiye ederiz, diyor. Döndü Özgür'e, bizde şarap vardı ama Özgür ne kadar bizdeki şaraplar ya dedi. Özgür de dedi ki işte 20 lira. Haa, bizdeki şaraplar pahalıymış, yolda bir tane bakkal var orda altı liraya da şarap var isterseniz ordan alırsınız, dedi. Öyle bir adam. Bazen de amatör ruh gerekiyor işte o kadar makineleşmemiş adam hala. İstersen yirmi liraya bendeki şarabı al istersen ben seni bakkalda durduracağım, ordan altı liralık şarap al. Her gün yürüyüşe giderken her seferinde farklı bir bakkalda duruyor. Çünkü o köyün bir sakini, denge politikası güdüyor. Bir gün kendi bakkalları var köyün içinde orada duruyor Ekiz Gıda'da, bir gün başka bir bilmem ne market bilmem ne Gıda'da duruyor, öbür gün başka birinde falan. Ha bu arada yediğin içtiğin her şeyin büyük bir kısmı orada kampta tarlada yetişiyor. Tarlaların arasındasın zaten. Her taraf ekili tarla, bostan. Serbest gezen tavuğu bile ben orada gördüm, tavuklar hakikaten serbest geziyor. Kümes yok. Tavuk var kümes yok. Tavuklar nereye gidiyor lan oğlum akşam dedim, oğlum tavuk gibi yatmak var ya dedi, ha dedim, hava kararınca ağaca çıkıyorlar lan işte dedi, baktım ağaçta guburuk gabarak diye uyuyorlar tepede. Hatta bizim bungalovun tepesinde tavuklar vardı geçen sene. Horozun biri de orada yatıyordu her sabah beşte uyandırıyor bizi pezevenk. Yediğin içtiğin de o yüzden acayip lezzetli.

Üç öğün yemek çıkıyor. Mutfak var, mutfak ahşap bir bina yüksek tavanlı. Aslında istediğin zaman mutfağa gidip mutfaktan buzdolabından, tezgahdaki tencereden istediğini yiyebilirsin. Sadece üç öğüne bağlı kalmak zorunda değilsin. Ama yediğin tabağı su tutup bulaşık makinesine koymak lazım. Sadece onu istiyorlar senden. Onun dışında her şeyi yiyebilirsin, içebilirsin, yemek saatinde sıraya giriyorsun, orada gönüllü çalışan üniversite öğrencileri var. Aile var işleten. Üniversite öğrencileri ya barda çalışıyorlar, ya mutfakta çalışıyorlar ya da muntıkada çalışıyorlar temizlikte ve ücretsiz tatil yapıyorlar. İki aile ve gelen üniversite öğrencileri. Geçen sene daha fazla üniversite öğrencisi vardı bu sene biraz daha azdı. Bu arada sen ben de gönüllü çalışabiliriz ha, üniversite öğrencisi vesaire olman şart değil. Mutlu'yu arayıp şu şu tarihlerde 15 gün geliyorum, mutfakta gönüllü çalışacağım yer var mı diyorsun, Mutlu var diyorsa gidiyorsun. Uyman gereken kurallar var. Nedir atıyorum; kahvaltı sekizde olacağı için gönüllüysen altı kırkta, altı ellide kalkman lazım. O da bir tecrübe, yapmak istersen yapabilirsin. Para vermiyorsun tatile, sana da onlar para vermiyor ama yediğin, içtiğin, yaptığın

tatil, o yürüyüşlere her şeye katılıyorsun, sadece 4-5 saat çalışmanı bekliyorlar.

İnsan böyle şeyleri yazmaya da korkuyor...

Seda'nın lafıdır, herkese söyleme Mithat, bana hep öyle der.

Hem herkese söylememek lazım, hem de Şirince'de Sevan Nişanyan'ın başına gelenler var ya...

O konuda Mutlu'nun şöyle bir şansı var, oralı. Oranın bilinen Ekiz ailesi deyince, biliyor herkes, oralılar yani. 30 senedir, 35 senedir oradalar işte. Annesi 85'te pansiyon açmış yani hep oradalar. Zaten Mutlu'nun söylediği bir şey var ki çok mantıklı, bunu başka bir yerde, yerlisi olmadığın bir yerde yapmaya kalkarsan çok zor, büyük ihtimalle de yapamazsın diyor çünkü oranın yerlisi olman lazım.

Kampa ulaşım kolay mı?

Ulaşım arabayla gidecekseniz çok kolay. Fethiye'ye gidiyorsunuz Ölüdeniz'e, Ölüdeniz'den sonra Kayaköy Sanat Kampı yazıyorsunuz zaten navigasyon var, yanında kocaman bir otoparkı var, oraya arabanızı bırakıyorsunuz. Bu dediğim etkinliklere de minibüsle gitmek eğlenceli oluyor, camı açık minibüs, Manu Chao çalarak şarkı söyleyerek gidiyorsun. İstersen arabanla git tabii, biz mesela bu sene Seda'nın ayağı kırıldığı için arabayla minibüsleri takip ederek gittik. Ama benim aklım minibüste kaldı.

Civarda her şeyi bulabileceğiniz bir yer var. Mahrumiyet bölgesi değil. Hisarönü'nde kocaman marketler var. Popülasyonun çoğu İngiliz, emekli olup gelmişler. Kayaköy'de köy meydanında İngilizler second hand garage sale kuruyorlar hatta. Bu sene bir liraya orijinal Tottenham forması vardı pazarda. Her yer köyde köpek. İngilizler köpekleriyle gelmişler, onlar oradaki köpeklerle çiftleşmiş farklı ırklar falan çıkmış böyle anası Labrador babası Pincher falan, sokak köpeği gibi değil yani. İnsanları çok cana yakın. Aslında biraz dışa kapalı, pek interaktif insanlar değillermiş galiba eskiden ama bu turistler gide gele İngilizler yerleşince filan çok güzel bir şekilde orada iç içe uyum içinde yaşayabiliyor olmuşlar.

Daha çok kimler geliyor?

Her meslek grubu var, devlet memurları, akademisyenler, bizim gibi beyaz yakalılar, gezginler, müzisyenler, turist rehberleri, dans eğitmenleri, sporcular... Geçen sene Zonguldak'tan vergi müfettişi bir abi gelmişti mesela bak ilk aklıma gelen, mesleki dezenformasyon böyle bir şey. Onların da iki tane çocukları vardı dev bir çadıyla geldiler iki oda bir salon böyle. Fotoğrafçı idi aynı zamanda, Zonguldak'ta madenle ilgili fotoğraf sergileri filan var. Ha bak bu sene mesela, benim çok sevdiğim bir grup var Zardan Adam diye onun gitaristini gördüm, tanıştım. O da kampa gelmiş tatile süper bir tesadüf oldu benim için. Nerden tanıyorum nerden tanıyorum adamı diye düşünürken Zardan Adam'ın gitaristi çıktı. Çok tiki con con, antipatik derecede steril tip görmedim. Gelen kitle beklentisi benzer olan insanlar oluyor. Kimsenin kimseye karışmadığı, kimsenin kimseyi yargılamadığı lokum gibi ütöpik bir yer işte yani.

Fotoğraf: Mithat Erdoğan, Afkule Manastırı

Odadaki filin adını koyalım: Görgüsüzlük

Aylin Yardımcı, aylinyrd@gmail.com

Vedat Milor'un "Güneyde bir ton para dökeceğime Avrupa'ya giderim" başlıklı yazısı, geçtiğimiz aylarda Yan Yol'da "Kazıklanmayı neden seviyoruz?" konulu bir bölüm hazırlamamıza vesile olmuştu. İlerleyen haftalarda da konu özellikle gazete köşelerinde sıkça tartışıldı, hatta Güney sahillerimiz yerine Yunan adalarını tercih edenlere vatan haini iması yapanlar dahi oldu. Tesadüf o ki, alevlenen bu tartışmadan bir ay kadar sonra kendimi Yunan adalarında bayram tatili geçirirken buldum. "Buldum" diye altını çiziyorum, çünkü Bodrum'da ailemle geçirmeyi planladığım bu tatili "neden olmasın ki?" diye düşünüp (belki tartışmaların da etkisiyle) ani bir kararla Yunanistan'da devam ettirdim. Bu rota değişikliği ile birden fazla konuda kâra geçtiğimi düşünüyorum. Birkaç başlık altında özetlemeye çalışacağım.

Yağmurdan kaçarken doluya tutulmadım. Bodrum'un çoğu beldesi küçük birer İstanbul. Herkes İstanbul'dan kalkmış gelmiş. Anladığım kadarıyla özellikle Bodrum'u tercih eden tatilcilerin çoğu, 12 ay boyunca zaten her gün görmeye alışık oldukları insan profillerinden sıkılmamış. 700 kilometre yol katedip yine aynı tanıdık bildik kişileri görmek için tüm sene sabredip beklemiş. Ben iki gece geçirdiğim küçük bir Yunan adasında gündelik yaşantımda yolumun muhtemelen kesişmeyeceği birçok insanla haşır neşir oldum. Sokaklarda yürürken yanımdan geçen kişilerin farklı alışkanlıkları, inanışları ve davranışları olduğunun, farklı şeylere sevinip üzüldüklerinin her an farkındaydım. İnsanın aklını tazelemek için daha iyi bir yol bilmiyorum ben. Eğer tatilin zihnimizi temizlemek gibi bir işlevi olması gerekiyorsa da bundan daha uygun hiçbir yöntem aklıma gelmiyor. Aksi takdirde, ha haftasonu bir şeyler yemek için semtinizde dışarı çıkmışsınız, ha yüzlerce kilometre yol gidip Bodrum'a gelmişsiniz.

Homojen tatilci kitlesinin yanısıra kalabalık ve iç içelik de başlı başına bir problem gibi görünüyor. Ücretinden bağımsız olarak hangi plaja giderseniz gidin iki şezlongun arasındaki mesafe otuz bilemediniz kırk santimetre. Cetvelle ölçmedim elbet fakat kişisel alanına önem veren biri için rahatsız edici bir mesafe olduğu kesin. Bu mesafeden yanınızda güneşlenen kişinin bacaklarını dün mü yoksa bugün mü traş ettiğini bile anlamanız mümkün. Sahi bunun için mi çıkıyor insanlar tatile? Adının ne olduğunu dahi önemsemediği bir yabancıyla ilgili her tür detayı istemeksizin öğrenmek için mi?

Ağzının tadını bozmadır: İnsanın kaliteli mal ile kalitesiz malı ayırt edebilmesi için ne havalı bir şarap tadım kursuna gitmesi ne de sertifikalı gurme olması şart - dil ve damak yetiyor. Diliniz ve damağınız varsa kötü yemeği de anlarsınız, kötü içkiyi de. Tat alma duyusuna tam da bu yüzden sahibiz. Genellemelerin tehlikelerinden kaçmak için genelleme yapmak yerine olasılıklardan bahsedelim. Bodrum'da yiyip içtiklerinizin fiyatının yüksek, kalitesinin de düşük olma ihtimali bir Yunan adasındakinden daha fazla. Bu fiyat kalite orantısızlığındaki makasın ağzı benim görebildiğim kadarıyla Bodrum'da açıldıktan açılıyor, hatta sınır tanımıyor. Yunanistan'da ise fiyat kalite performansı açısından büyük sürprizler ve hayalkırıklıklarıyla karşılaşmanız daha az olası.

Aslında bu orantısızlık ile ilgili tek problem müşteri memnuniyeti de değil. İşin daha vahimi, Bodrum'daki birçok turistik işletme çalışanlarına mümkün olan en düşük ücreti ödemek isterken, müşterilerinden de maksimum fiyat talep ediyor. Çalışanların ne tür şartlarda çalıştığı, nasıl şartlarda konakladıkları, çalışma saatleri de çoğu zaman meçhul.

Benim uğuldamadı: İnsanları hoşlandıkları müzik türüne göre sınıflandıracak değilim fakat 10 günlük bayram tatilinin tamamını hoparlörlerden tek tip bir dans müziğiyle geçirmek istediğimi zannetmiyorum. Bence çoğu kişi istemiyor ama bunu kendine itiraf edemiyor, çünkü tatil kavramı zihinlerde kesintisiz ve sınırsız eğlence beklentisiyle eş tutuluyor. Eğer robot değilseniz belli aralıklarda dinlenmeye sizin de ihtiyacınız var. Yani 10 günlük tatilin tamamını bu şekilde geçirmek her şeyden önce bedensel bütünlüğümüz için zararlı olsa gerek.

Doğaya saygıda kusurum olmadı: Bitiremediğim yemeği paket yaptırdım ve bu çevredeki tarafından ayıp veya tuhaf karşılanmadı. Para kazanmanın birçok yolu var fakat ağaç dallarından banknot toplamak bunlardan biri değil. Para ödeyerek satın aldığım yemek de tüketmediğim takdirde ağaç dallarına geri dönmüyor: çok büyük ihtimalle çöpe gidiyor ve israf oluyor. Aslında parayı ağaç dallarından toplayan kişilerin de benimle aynı şeyi düşündüğünü biliyorum. Neredeyse 70 milyar dolarlık servetiyle dünyadaki sayılı milyarderlerden biri olan Warren Buffett, insanlara gerçekten ihtiyaç duymadıkları şeyleri asla satın almamalarını öğütüyor.

“Ne kadar hesapsızca para harcarsam çevremdeki insanlar benim o kadar güçlü olduğumu düşünür, sözüm dinlenir, saygı görürüm” düşüncesi ne yazık ki yaşadığımız toplumdaki en belirleyici özelliklerden biri. Bununla ilgili en büyük sorun ise israfi kolaylaştırıcı ve teşvik edici bir eğilim olması.

Kısacası, benim gördüğüm şu: odada kocaman bir fil var kimse bu fil burada ne yapıyor diye merak etmiyor. Filin adı görgüsüzlük. Merak etmeyi geçin, fil var diye bağırarak ve çevreyi uyarmak gerekiyor aslında ama bunu bağırmanın görünürlüğü ne yazık ki olması gerekenden az. Hoşunuza gitse, de gitmese de, görgüsüzlüğü fark ettiğiniz yerde tespit etmeniz ve adını koymanız üstencilik değildir. Hele ayıp hiç değildir. Görgü, toplumdaki bireylerin hayatını kolaylaştırdığı için uyulması gereken basit davranış kodlarından oluşur. Görgünün olmadığı yerlerde hayat herkes için daha zor olmaya devam eder.

Orman kanunları

Irmak Akman, irmak@de-da-dergi.com

Haziran ayı sonunda Antalya Adrasan'da ve Kumluca'da yaşanan orman yangınlarının ardından, aklıma yanan ormanlık alanlara ne olduğu sorusu geldi. Bu alanlar imara açılabilir miydi? Hangi ormanlık alanlar, hangi koşullarda imara açılabilirdi? Bu soruların cevabını bulmak için bir mevzuat taraması yaptım, soru-cevap şeklinde paylaşmak istiyorum.

Yanan ormanlık alanlar imara açılabilir mi?

Anayasa'nın 169. maddesinde şöyle deniyor:

Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Aynı şekilde 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17. maddesinde şöyle deniyor:

Devlet ormanlarının herhangi bir suretle yanmasından veya açıklıklarından faydalanılarak işgal, açma veya herhangi şekilde olursa olsun kesme, sökmeye, budama veya boğma yollarıyla elde edilecek yerlerle buralarda yapılacak her türlü yapı ve tesisler, şahıslar adına tapuya tescil olunamaz. Buralara doğrudan orman idaresince el konulur.

Peki 2/B arazilerinin içinde hiç yanan orman alanı yok muydu?

Orman sınırları dışına çıkarılan, 2/B olarak da bilinen arazilerin satışıyla ilgili 6292 sayılı kanun 2012 yılında çıkarıldı. Bu kanuna göre 2/B statüsü şöyle tanımlanıyor:

2/B alanları: 6381 sayılı Kanununun 20/6/1973 tarihli ve 1744 sayılı Kanunla değişik 2. Maddesi ile 23/9/1983 tarihli ve 2896 sayılı, 5/6/1986 tarihli ve 3302 sayılı kanunlarla değişik 2. Maddesinin birinci fıkrasının (B) bendine veya kesinleşmiş mahkeme kararlarına göre Hazine adına orman sınırları dışına çıkarılan ve çıkarılacak yerleri ifade eder.

Peki Orman Kanunu'nun 2. Maddesi ne diyor?

Orman sayılan yerlerden:

A) Öncelikle orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen yerleştirilmesi amacıyla, orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler ile halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makilerle örtülü yerlerden tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler,

B) 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak

kaybetmiş yerlerden; tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (antep fıstığı, çam fıstığı) gibi çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak, yaylak gibi hayvancılıkta kullanılması yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanları,

Orman sınırları dışına çıkartılır.

Orman sınırları dışına çıkartılan bu yerler Devlete ait ise Hazine adına, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ise bu müesseseler adına, hususi orman ise sahipleri adına orman sınırları dışına çıkartılır. Uygulama kesinleştikten sonra tapuda kesin tashih ve tescil işlemi yapılır.

Bu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir suretle daraltma yapılamaz.

Bu madde hükümleri; muhafaza ormanı, millî park alanları, tabiat parkları, tabiatı koruma alanları, izin ve irtifak hakkı tesis edilen ormanlık alanlar ve 3 üncü madde ile orman rejimi içine alınan yerlerde bu niteliklerinin devamı süresince; yanan orman sahalarında ise hiçbir şekilde uygulanmaz.

Bodrum Güvercinlik'teki Pina Yarımadası'nda yapılan oteller, yanan orman arazisine yapılmamış mıydı?

İlk kez Instagram'da paylaşılan bir fotoğrafta gördüm Pina Yarımadası'nın eski ve yeni halini. Eskiden cennetten bir köşeye benzeyen adada ormanın yerini oteller ve otel inşaatları almış. Yaptığım araştırmada ormanın sahiden yandığı, ama arazinin yangından önce zaten 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun 8. Maddesine göre üç şirkete tahsis edildiğini öğrendim. Tahsis için neden Pina Yarımadası'nın seçildiğine ve tahsisin ardından yangının nasıl çıktığına ilişkin bir bilgiye ise ulaşamadım. İlgili madde şöyle:

Madde 8 – A. Kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgelerinde ve turizm merkezlerinde Bakanlığın talebi üzerine, imar planları yapılmış ve turizme ayrılmış yerlerdeki taşınmaz mallardan;

(1) Hazineye ait olan yerler Maliye Bakanlığınca, Bakanlığa tahsis edilir. Hazine adına tescili yapılmamış Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerle, kapanan yollar ve yol fazlalarının resen tescili, talep tarihinden başlayarak en geç bir ay içinde tamamlanır. Hazine mülkiyetinde yeterli alanın bulunmadığı durumlarda, 6831 sayılı Orman Kanununa göre orman sayılan yerlerden;

- a) Sağlık turizmine yönelik fizik tedavi tesisi veya rehabilitasyon merkezi tesislerini kapsayan konaklamalı tesisler yapılabilmesi için iklimsel ve çevresel zorunluluk bulunan,
- b) Termal turizmine yönelik jeotermal kaynakları bulunan,
- c) Kış turizmi kapsamında uygun yapı ve tesislerin yapılabileceği yeterli pist uzunluğunu ve gerekli rakımı sağlayan,
- d) Eko-turizm kapsamında yer alan yayla turizmi, kırsal turizm ve benzeri turizm türlerine yönelik tesislerin yer alabileceği çevresel ve sosyal anlamda imkan sağlayan,
- e) Golf turizmine yönelik olarak uygun iklim yapısı ve topografik özellikler dikkate alınarak uluslararası standartlara uygun tesisler gerçekleştirilmesine imkan sağlayan,

f) Kıyıların coğrafi ve fiziksel yapısı nedeniyle kumsallardan, doğal manzaradan, çevresel zenginlikten, biyolojik çeşitlilikten yararlanma bakımından alt yapı ve üst yapı tesisi konusunda kolaylık sağlayan,

g) Kruvaziyer ve yat gibi deniz turizmine yönelik olarak kıyıda başka bir yerde gerçekleştirilmesi mümkün olmayan,

h) Uluslararası yarışmaların yapılabileceği turizm amaçlı spor tesisleri yapılabilmesi için uygun iklim yapısı veya coğrafi özellikler sağlayan yerler talep tarihinden başlayarak en geç bir ay içerisinde Çevre ve Orman Bakanlığınca, Bakanlığa tahsis edilir.

Bu Kanuna göre tahsis edilecek orman sayılan yerlerde;

a) Turizme tahsis edilecek alan, il genelindeki toplam orman sayılan yerlerin binde 5'ini geçemez.

b) Yapılaşmaya esas inşaat hakkı, emsal (E) 0.30'u geçemez.

c) Turizm yatırımı için tahsis edilen orman alanının üç katı kadar alanın ağaçlandırma bedeli ve ağaçlandırılan bu alanın üç yıllık bakım bedeli, yatırımcı tarafından Orman Genel Müdürlüğü hesabına, doğrudan belirtilen ağaçlandırma ve bakım işlerinde kullanılmak şartıyla gelir olarak kaydedilir ve kaydedilen tutar karşılığı ödenek öngörülür. Belirtilen bedelin yatırılmadığının tespiti halinde, yatırımcıya turizm yatırımı veya işletmesi belgesi verilmez.

Ormanların ulaşım ve enerji yatırımları için de yok edildiğini biliyoruz. Buna hangi kanunun hangi maddesi izin veriyor?

Yine Anayasa'nın 169. Maddesinden başlamak gerekiyor:

Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

“Kamu yararı” geniş ve esnek bir kavram. Orman Kanunu'nun 17. Maddesinde hangi projelerin bu kapsama girebileceği şöyle sıralanmış:

Savunma, ulaşım, enerji, haberleşme, su, atık su, petrol, doğalgaz, altyapı, katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesislerinin; baraj, gölet, sokak hayvanları bakımevi ve mezarlıkların; Devlete ait sağlık, eğitim ve spor tesislerinin ve bunlarla ilgili her türlü yer ve binanın Devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasında kamu yararı ve zaruret olması halinde, gerçek ve tüzel kişilere bedeli mukabilinde Çevre ve Orman Bakanlığınca izin verilebilir. Devletçe yapılan ve/veya işletilenlerden bedel alınmaz. Bu izin süresi kırk dokuz yılı geçemez. Bu alanlarda Devletçe yapılanların dışındaki her türlü bina ve tesisler iznina geçer. Söz konusu tesisler Orman Genel Müdürlüğü veya Çevre ve Orman Bakanlığı ihtiyacında kullanılabilir veya kiraya verilmek suretiyle değerlendirilebilir. İzin amaç ve şartlarına uygun olarak faaliyet gösteren hak sahiplerinin izin süreleri; yer, bina ve tesislerin rayiç değeri üzerinden belirlenecek yıllık bedelle doksandokuz yıla kadar uzatılabilir. Bu durumda devir işlemleri uzatma süresi sonunda yapılır. Verilen izinler amaç dışında kullanılamaz.

Fotoğraf: Mithat Erdoğan

Yukarıdaki fıkrada belirtilen bina ve tesislerin hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlarda veya hususi ormanlarda yapılmak istenmesi halinde de Çevre ve Orman Bakanlığınca izin verilebilir. Bu takdirde kullanım bedeli, süresi, yapılan bina ve tesislerin devri gibi hususlar genel hükümlere uygun olarak taraflarca tespit edilir.

5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kanunu'nda da, yenilenebilir enerji tesislerine tahsis edilebilecek araziler şöyle tanımlanmış:

Madde 8- Orman vasıflı olan veya Hazinesinin özel mülkiyetinde ya da Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazlardan bu Kanun kapsamındaki yenilenebilir enerji kaynaklarından elektrik enerjisi üretimi yapılmak amacıyla tesis, ulaşım yolları ve şebekeye bağlantı noktasına kadarki enerji nakil hattı için kullanılacak olanlar hakkında Çevre ve Orman Bakanlığı veya Maliye Bakanlığı tarafından bedeli karşılığında izin verilir, kiralama yapılır, irtifak hakkı tesis edilir veya kullanma izni verilir.

...

Bu Kanun kapsamındaki hidroelektrik üretim tesislerinin rezervuar alanında bulunan Hazinesinin özel mülkiyetindeki ve Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmaz mallar için Maliye Bakanlığı tarafından bedelsiz olarak kullanma izni verilir.

Milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ile tabiatı koruma alanlarında, muhafaza ormanlarında, yaban hayatı geliştirme sahalarda, özel çevre koruma bölgelerinde ilgili Bakanlığın, doğal sit alanlarında ise ilgili koruma bölge kurulunun olumlu görüşü alınmak kaydıyla yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı elektrik üretim tesislerinin kurulmasına izin verilir.

Ama böyle projeler için Çevresel Etki Değerlendirmesi diye bir süreç yok mu?

Evet, var. Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği uyarınca büyük altyapı ve ulaşım projeleri ile enerji, madencilik, demir-çelik, çimento, kimya tesisleri, atık geri dönüşüm tesisleri, otomotiv gibi ağır sanayi kuruluşları, hayvan yetiştirme tesisleri, büyük turistik tesisler, büyük elektrik iletim hatları gibi projelerin sahiplerinin önce bir ÇED Başvuru Dosyasıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na başvurmaları, sonra bakanlığın proje için özel olarak belirleyeceği formatta ÇED raporunu hazırlatarak bu raporu bakanlığa onaylatmaları gerekiyor. Aynı bir listede sıralanan (çoğunlukla biraz daha küçük) tesislerin ise bir proje tanıtım dosyasıyla birlikte bakanlığa başvurmaları gerekli; böyle projelerin ÇED raporuna ihtiyacı olup olmadığına "seçme eleme kriterleri" doğrultusunda bakanlık karar veriyor.

ÇED Başvuru Dosyası, ÇED Raporu ve Proje Tanıtım Dosyasını, bakanlığın yeterlik verdiği özel kurum ve kuruluşlar hazırlayabiliyor. Bu kuruluşlar, ÇED olumlu kararı alan projelerin inşaat dönemi boyunca kontrollerini de yapıyor.

Eğer projeler "Duyarlı Yörelere" olarak belirlenmiş bölgelere yapılacaksa, bu durumun ÇED Başvuru Dosyasında, ÇED Raporunda ve Proje Tanıtım Dosyasında özellikle ele alınması gerekiyor. Orman Kanunu uyarınca orman alanı sayılan yerler de "Duyarlı Yörelere" arasında yer alıyor.

Peki ÇED süreci ormanların korunması için yeterli oluyor mu?

Ormanlık alanlara hangi projelerin yapılabileceği zaten Orman Kanunu ve Yenilenebilir Enerji Kanunu gibi kanunlarda belirlenmiş. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın ÇED süreci aracılığıyla bir projenin ormanlık alana yapılmasını engellemek gibi bir yetkisi ve gücü yok. Amaç, proje sahiplerini yaptıkları projenin çevresel maliyetleri ve alınabilecek önlemler konusunda düşünüp sorumluluk almaya sevk etmek.

Araştırma yaparken TEMA Vakfı'nın web sitesimde iki ilginç rapora rastladım: Birincisi, Kasım 2009 tarihli, "*Barhal Vadisi Hidroelektrik Santral Etkileri Uzman Raporu*." Raporunda ÇED süreciyle ilgili şöyle deniyor:

ÇED raporları sadece dosyada olması gereken bir doküman olarak değerlendirilmemeli, tüm hidroelektrik santraller için gerçek anlamıyla uygulanmalıdır. Ayrıca, kurulu gücüne bakılmaksızın bir havzada yapılması planlanan tüm HES projeleri için bütünsel ÇED istenmelidir.

Aynı raporda, Barhal Vadisi'ne yapılacak HES'lerin ormanlara etkileriyle ilgili şu bilgiler verilmiş:

HES tesislerine ilişkin olarak yapılan değerlendirmeler sonucunda, 72.1 Ha verimli, 140.1 Ha bozuk orman alanı kaybı ortaya çıkması beklenmektedir. Bu tesislerin inşası sonrasında, amenajman planı meşcere hacim-artım değerlerine göre, toplamda alandan yaklaşık 14587 metreküp olmak üzere 46216 adet orman ağacı kesilecektir. Burada bilinmesi gereken en önemli konu, yapılması planlanan HES'lerin, eğimin çok yüksek olduğu, tamamen koruma fonksiyonlu orman alanlarına inşa edilecek olmasıdır. Bu alanda oluşacak tahribat, sel ve toprak kaymasına karşı koruma işlevi gören ormanların ortadan kalkmasına neden olacaktır. Ayrıca bu tür alanlarda, arazi yapısı nedeniyle ormanın yenilenme olanağı yok denecek kadar az olup, ortaya çıkan toprak kayması nedeniyle tahribatın yıllar içinde aşağıya ve yukarıya doğru büyümesi söz konusudur.

Bu yazının konusu sadece ormanlar olduğu için bu projelerin derelere, yeraltı sularına, flora ve faunaya (bitki ve hayvanlara) etkileriyle ilgili alıntılar yapmıyorum, ama raporu indirerek detaylıca okuyabilirsiniz. Aslında burada bir basitleştirme yaptığımı da kabul etmek zorundayım: Ormanlara verilen zararlar, ormanların içindeki bitki ve hayvanlara verilen zarardan ayrı düşünülemez.

Elektrik arz fazlası yaşadığımız şu günlerde, büyük çevresel maliyeti olan hidroelektrik santral yatırımlarına izin verilmesinin ne kadar yanlış bir karar olduğu anlaşıldı.

İkinci rapor ise Mart 2014 tarihli, "*İstanbul'un Geleceğini Etkileyecek Üç Proje: 3. Köprü – 3. Havalimanı – Kanal İstanbul, TEMA Vakfı Uzman Görüşleri*" isimli rapor.

Rapor bir yandan bu projelerin ormanlara ve endemik türlere, flora ve fauna çeşitliliğine, verimli arazilere, deniz ekosistemine, su varlığına, yerel iklime, kuş göç yollarına, insan sağlığına ve demografik yapıya etkilerini ele alan, bir yandan da ulaşım politikalarını sorgulayan çok kapsamlı bir çalışma.

Avukat Ömer Aykul'un yazdığı "İstanbul'da Yapılması Planlanan Projeler ve Ulusal Mevzuat" bölümünde, 3. Köprü'nün, projeye ilgili yapı ve tesislerin önce ÇED Yönet-

meliği'ne, sonra 2872 sayılı Çevre Kanunu'na eklenen bir madde ile nasıl ÇED sürecinden muaf tutulduğu şöyle anlatılıyor:

İstanbul'da yapılması planlanan projelerle ilgili olarak en önemli yönetmelik, Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'dir. Söz konusu yönetmelik 20 yıldır hukuk sistemimizde yer almaktadır. Bu 20 yıl içinde 13 kez değiştirilmiş olup, bu değişikliklerin 6 adedi yeni yönetmelik yayını şeklindedir. En son altıncı yönetmelik ise 3 Ekim 2013 tarihini taşımaktadır. Yönetmeliğin en çok tartışılan ve daha önce iptal edildiği halde Yönetmeliğe tekrar eklenen, ardından da Çevre Kanunu'na eklenen maddesi aşağıda görülmektedir:

Geçici Madde 2 – (1) 23/6/1997 tarihinden önce kamu yatırım programına alınmış olup; 29/5/2013 tarihi itibarıyla planlama aşaması geçmiş ve ihale süreci başlamış olan veya üretim veya işletmeye başlamış olan projeler ile bunların gerçekleştirilmesi için zorunlu olan yapı ve tesisler Çevresel Etki Değerlendirmesi kapsamı dışındadır.

Dolayısıyla, 3. Köprü gibi çevresel etkileri son derece geniş ve önemli bir proje, 1997 yılından önce kamu yatırım programına alınmış olması gerekçesi ile ÇED sürecinden muaf tutulmaktadır. Üstelik sadece projenin kendisi de değil, projeye ilgili yapı ve tesisler de kapsam dışı bırakılmaktadır.

Aykul bu makaleyi yazdığından beri 25.11.2014 tarihli yeni bir ÇED yönetmeliği çıkmış, buna da 09.02.2016'da yeni değişiklikler yapılmış. Çevre Kanunu'nun ilgili maddesinin "planlama aşaması geçmiş ve ihale süreci başlamış olan" bölümü, Anayasa Mahkemesi'nin 03.07.2014 tarihli kararıyla iptal edilmiş. Yani 3. Köprü projesi, ÇED kapsamına girmiş. Ancak proje için bir ÇED raporu hazırlanmış ve bunun onaylanacağına dair bir emare yok. Proje web sitesinde şöyle deniyor:

Ulusal ÇED yönetmelikleri kapsamı dışında olmasına rağmen, Görevli Şirketin inisiyatifini doğrultusunda, 3. Boğaz Köprüsü ve Kuzey Marmara Otoyolu Projesi için Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi, projenin çevresel ve sosyal sürdürülebilirliği için gerek Türkiye Cumhuriyeti'nin çevresel ve sosyal mevzuatı gerekse uluslararası standartların Ekvator Prensipleri ve Uluslararası Finans Kuruluşu uygulamalarını ve gerekliliklerini karşılayacak nitelikte sürdürülmüş ve tamamlanmıştır.

Prof. Dr. Doğanay Tolunay'ın "İstanbul'da Yapılması Planlanan Projelerin Orman Ekosistemi ve Endemik Türler Üzerindeki Etkileri" başlıklı makalesinden bir alıntıyla noktalayalım:

İstanbul'da yapılması planlanan projelerin ekosistemler üzerindeki en büyük doğrudan etkisi ormanlar ve diğer ekosistemlerde (mera, tarım, kumul, sulak alanlar vb.) bitki örtüsünün kaldırılması ve betonlaşmaya neden olunmasıdır. 3. Köprü için, bağlantı yolları ile birlikte, Avrupa yakasında 1416 ha, Anadolu yakasında 1126 ha olmak üzere toplam 2542 ha orman alanı tahsis edilmiştir.

3. Havalimanı için ise ÇED raporu yapıldığı için daha net bilgiler bulunmaktadır. ÇED raporuna göre Havalimanı proje alanı 7650 ha kadardır. Bu alanın 6173 ha'ı orman, 1180 ha'ı madencilik ve diğer kullanım, 660 ha'ı göl, 236 ha'ı mera, 60 ha'ı tarım, 2 ha'ı fundalıktır. Proje alanının yaklaşık % 2,47'lik (189,182 hektar) kısmı özel mülkiyet arazisidir.

...

3. Havalimanı ve 3. Köprü ile bağlantı yolları için doğrudan kesilecek orman alanı toplamı 8715 ha kadar olup bu miktar İstanbul ormanlarının % 3.65'ini oluşturmaktadır. Bu projelerin bölgeye çekeceği yeni kullanımlarla birlikte, İstanbul ormanlarının çok daha fazlası zarar görecektir, bu ormanların insanlara sağlamış olduğu hizmetlerde (odun üretimi, su üretimi, iklim düzenleme, karbon bağlama ve oksijen üretme, hava kirliliğini azaltma, canlıların yaşama ortamı vb.) azalma meydana gelecektir. Projelerin dolaylı etkileri de göz önüne alındığında etkiler daha da artacaktır.

Özellikle 3. Havalimanı projesi ÇED raporunda proje alanındaki bazı ağaçların ve endemik bitkilerin taşınacağı belirtilmiştir. Ancak bu pratik bir yaklaşım değildir. Çünkü ormanlar birer ekosistemdir ve sadece ağaçlardan oluşmaz. Orman ekosisteminin birer parçası olan fauna, flora, toprak ve iklimin taşınması mümkün değildir. Nitekim 3. Köprü yapımı sırasında nakledilen ağaç ve endemik bitki olup olmadığı açıklanmamıştır.

Kamuoyunda ağaçların kesilmesi ön plana çıkmıştır. Ancak söz konusu projelerin ormanlar üzerindeki doğrudan etkilerinin başında habitatların parçalanmasına neden olması gelmektedir. Habitat parçalanması canlıların daha küçük alanlarda yaşamaya zorlanması olup, bu durumda canlıların beslenmeleri, suya ulaşmaları güçleşmekte, küçük topluluklar içinde üremeleri sonucunda genetik bozukluklar ortaya çıkabilmektedir. Kanal İstanbul projesi, İstanbul'un bir ada haline gelmesine yol açacak, 3. Köprü ve bağlantı yolları ise orman ve diğer doğal ekosistemleri onlarca küçük parçaya bölecektir. Nitekim 11 Ekim 2013 tarihli gazetelerde yer alan yaban domuzlarının yüzerek İstanbul Boğazını geçmesi olayı da canlıların doğal yaşam ortamlarına doğrudan müdahalenin sonucudur.

...

İstanbul'a yapılması planlanan projelerin en önemli olumsuz etkileri, projelerin tamamlanmasından sonra ortaya çıkacaktır. Bu sorun proje alanlarının çevresinde oluşacak yerleşimlerle kendini gösterecektir. Bu durumun en çarpıcı örneği Fatih Sultan Mehmet Köprüsünün yapımından sonra TEM ve bağlantı yolları çevresinde ortaya çıkan yapılaşmalardır. Hatırlanacağı üzere TEM, İstanbul'daki o zamanki yerleşim alanlarının kuzeyinden geçirilmiş ve yapım amacı olarak da kamyon trafiğinin kent içinden uzaklaştırılması gösterilmişti. Aradan geçen 20 yıl gibi kısa bir sürede 2. Köprü İstanbul'un çevreyolu olmaktan uzaklaşmış ve ana arterlerinden birisi haline gelmiştir. Turizm beldelerinde ve Anadolu'daki birçok yerde yolların yapılması ile birlikte yerleşimler de artmıştır. Dolayısıyla bu projelerin çevresinde de böyle bir baskı olması kaçınılmazdır. Son yıllarda artan doğaya yakın, site içindeki yerleşim alanlarında yaşama eğilimi, kuzeydeki orman ve diğer ekosistemlerin yoğun baskı altında kalmasına yol açacaktır.

Şehir planlama eğitiminde “toplumsal cinsiyet”in yeri

Melis Oğuz, *meloguz@gmail.com*

Kentsel planlama ve yönetim, 21. yüzyılın acil kentsel sorunlarının çözümünde gerekli olduğu kadar, güncel planlama uygulamalarının, yeni yüzyılın zorluklarına ayak uydurmakta başarısız olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Bunun da en önemli sebeplerinden birisi planlama eğitiminin 21. Yüzyılın gereksinimlerine yetişememesi ile ilgili. Birçok planlama okulu, akademik personel, bilgisayar, kütüphane materyalleri ve stüdyo alanlarını, çalışmalarını etkili bir şekilde yürütmek için kullanmaktan yoksun durumda.

Sadece planlama akademisyenleri değil, genel olarak yüksek eğitilmiş akademik personel, gerçekleştirmek istedikleri çalışmalarını imkanı kılacak tesis ve kaynaklara erişim kazanmak için, ben de dahil, yaygın olarak yurt dışında çalışma olanakları aramaktayız. Pek çok planlama okulu, uluslararası planlama okulu örgütlerine üye olmadıkları için, etkin ve yaygın bir disiplin ağına dahil değil; dünyada olan biteni, yeni kavramsal çalışmaları, teknolojik ve yenilikçi uygulamaları takip edemediği gibi, planlama okulları arasında kurulabilecek, öğrencilerin eğitimleri sırasında farklı coğrafik, kültürel ve yönetsel sistemleri algılama ve öğrenmelerine olanak sağlayabilecek özel bir akreditasyon sisteminin sağlayabileceği girdi olanaklarından da faydalanamamaktadır.

Eğitimin her seviyesinde ve çeşidinde önemli olan toplumsal cinsiyet bilinci, uluslararası planlama pratiklerindeki önemine dair farkındalığın artmasına rağmen, uluslararası gündemde önem arz eden diğer pek çok konu gibi planlama okullarının ders programlarının ana modül parçası haline gelememiştir. Birçok planlama okulunda, sosyal eşitlik kavramı üzerine müfredat geliştirilmiş olsa da, bunların çok azında sosyal eşitlik kavramının bir parçası olan toplumsal cinsiyet temalı konuları içermektedir. Global Planning Education Network tarafından yapılmış olan güncel bir çalışma, şehir planlama derslerinin %65'inin cinsiyet eşitliği ile ilgili bir içeriğe sahip olmadığını göstermektedir.

Yan Yol'un 31 Mayıs'ta yayınlanan “Büyükşehirde kadın olmak” başlıklı bölümünde de bahsettiğimiz üzere, cinsiyete duyarlı kent planlarının geliştirilmesinin karşısındaki engeller ve zorlukların başında kültürel etkenler gelmekte. Kültürel etkenler ise planlama eğitiminin ve pratiklerinin cinsiyete duyarlı doğası ile açıklanabilir. Planlama eğitiminin ve planlama kural ve tüzüklerinin toplumsal cinsiyet nazarını içerecek

şekilde tasarlanması ile cinsiyet duyarlı kentler yaratmak ve kültürel klişelere meydan okumak mümkün olabilir.

Planlama eğitiminin içeriği ve çıktıları, sadece mezun olduktan sonra “şehir plancısı” unvanını alacak öğrencileri ilgilendirmez. Keza, planlama eğitiminin en büyük zorluğu, yetiştirdiği plancıların ve onların gelecekteki pratiklerinin, yaşadığımız kentler için geliştirecekleri vizyon, hedef ve planlama araçlarının, maruz kalacağımız planlama müdahalelerinin öncelikle mimar, mühendis, hukukçu, yöneticiler tarafından anlaşılır olabilmesi, ama daha da önemlisi planlardan doğrudan etkilenecek olan vatandaş tarafından kabul görmesidir.

Dolayısıyla, yaşadığımız kentlerin “yaşanabilir” kentler olmasını istiyorsak, planlama eğitimi alan, toplumsal kapasite geliştirme üzerinde etkisi olan, kamu politikaları üretiminde ve karar mekanizmalarında yer alan herkesin, toplumsal cinsiyet, halk katılımı ve liderlik geliştirme ile ilgili eğitim almalarının sağlanması önemlidir. Bu da şuna işaret eder; her ne kadar bu makalede ortaya koyduğum tartışma, planlama eğitiminde toplumsal cinsiyetin yeri üzerineyse de, esasen toplumsal cinsiyet, her çeşit eğitim ve her seviyedeki eğitim programlarında yer alması gereken bir unsurdur.

Planlama meslek alanının toplumsal cinsiyet evrimi

Formel kent planlama eğitiminin verilmeye başlandığı 1909'a kadar plancılar, inşaat mühendisi, mimar, kamu sağlığı gibi uzmanlık alanlarından gelmekteydiler. Bu meslek alanlarında ise, mimarlık alanındaki az sayıda kadın hariç, erkekler egemendi. Planlama mesleğindeki bu cinsiyet dengesizliği, planlamaya konu olacak meselelerin tespiti, kavramsallaştırılması ve çözüm üretilmesi sırasında da yansımalarını bulmuştur. Planlamanın ana sorunsalları, plancılar ve toplumun geçmiş deneyimlerinden etkilenmiş, bugün de aynı şekilde devam etmektedir.

Güncel yaşantının bir parçası olan toplumsal cinsiyet yanlılığı, gerçekte, kent planlama eğitiminde, mesleki örgütlenmesinde ve uygulamasında da kendini göstermekte; yaşadığımız şehirler de bunun en büyük kanıtı. Planların görüşüldüğü ve onaylandığı yerel yönetim meclislerinde kadınların oranının çok düşük olması da plana farklı cinsiyet gruplarının (hatta buna rahatlıkla cinsel yönelim gruplarını da ekleyebiliriz) çıkarlarının yansıtılabilemesinin önünde duran bir başka önemli engel.

Çoğulcu politika kuramı, olanak verildiğinde bütün grupların, eşit bir biçimde, istemlerini politik düzeye yansıtabileceğini varsayar. Planlamada temsiliyet ve katılım kuramları da benzeri bir varsayıma dayanır. Oysa, sınıf, etnisite, din, eğitim durumu gibi unsurların yanı sıra, toplumsal cinsiyet de bu süreçlere etkin ve etkili olarak katılımda belirgin eşitsizlikler yaratır. Aynı unsurlar, planlamanın eğitiminde, mesleki örgütlenmesinde ve mesleki uygulamalarında da etkisini gösterir.

Eski planlama yaklaşımları homojenliğe önem veren, beyaz ve sağlıklı erkeklerin ihtiyaçlarını gözetken ve kadınların toplumsal rolleri ile ilgili patriarkal önyargılarda bulunan bir tutum sergilemiştir. Cinsiyetlere atfedilen rollerin keskin olarak ayrıştırılmış

olduğu “aile”, politika üretiminin temel birimi olarak kabul edilmiş; kadınlar özel alana, dolayısıyla eve ait görülmüş, kamusal mekan ise erkeklerin kullanımı için tasarlanmıştır. Sonuç ise, çalışan, sağlıklı, hareketli erkek vatandaşların ihtiyaçlarını gözeten, kadınların ev kadını ve ev içi işlerin idamesinden sorumlu olarak görüldüğü stereotipik cinsiyet rollerini güçlendiren yapısal çevreler olmuştur. Bu tutum, 1960’larda kadınların özgürleşme hareketini takip eden ikinci dalga feminizme kadar planlama teorisinde de, pratiğinde de, eğitiminde de baskın görüş olarak sürdürülmüştür. Bugün Türkiye kentlerinin planlanmasında halen -bilinç üstü bir seviyede de olsa-, bu görüşün yansımalarının görüldüğünü rahatlıkla söyleyebilirim.

Özellikle ikinci feminist dalga, uluslararası arenada kent planlama kavramları ile ilgili cinsiyet duyarlı pek çok algıyı değiştirmeyi başarmıştır. 1960’larda, özellikle Kuzey Amerikâda, pek çok kadın yeni eğitim olanaklarından yararlanmaya başlamış ve “banliyölerin ev kadınları” klişesine meydan okumaya ve araştırmacılar, erkek-odaklı modern kent planlama modelinin eksikliklerinin altını çizerek kadınlar ve yapısal çevrenin ilişkisi üzerine yazmaya başlamıştır.

Son 25-30 yılda mekana yönelik feminist eleştiriler seslerini daha duyulur hale getirmiştir. Kent planlaması, mimarlık, coğrafya gibi alanların hem eğitiminde hem mesleklerinde kadınların sayısal artışı, bu disiplinlerin kendi içinde “teknik bakış” anlayışının köklü eleştirilere uğraması, iktidar ile mekanın düzenlenişi arasında ilişki kuran bakış açılarının ortaya çıkması, 1970’lerin ortalarından başlayarak ekofeminizmin gelişmeye başlaması, 1990’lara gelindiğinde postmodernizm tartışmaları çerçevesinde mekanın, mekan-zaman ilişkilerinin ve kimlik sorununun önemli bir yer tutması gibi etmenlerin mekana yönelik feminist ilginin gelişmesinde etkili olduğu söylenebilir. Bu ilgi doğrultusunda, “feminist coğrafya akımı” kayda değer bir gelişme göstermiş, “kadınlar ve planlama hareketi” antropolojik ve kültürlerarası feminist araştırmaların pek çoğuna önemli bir boyut olarak eklenmiştir. Öte yandan, toplumsal cinsiyet kaynaklı gereksinimlerin planlama düzeyine yansıtılabilmesi durumunda bile, bunlar, çoğunlukla “görece önemsiz, ikincil, marjinal” olarak görülmektedir.

Şehir planlama eğitiminde “toplumsal cinsiyet”

Ders programında toplumsal cinsiyet ile ilgili bir planlama dersi olmayan bir okuldan mezun olan öğrenciler, cinsiyetleri ne olursa olsun, pratik meslek hayatlarında da toplumsal cinsiyet ile ilgili hususları hesaba katmamaktadır. Hoş, meslek alanında da, planlama eğitimi almış olan kadınların, görece daha az saygınlık ve erk barındıran, küçük ve değişken bütçeli, insan hizmetleri, toplumsal planlama gibi uzmanlık alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Mesleki örgütlenmedeki bu ayrım, cinsiyetçi iş bölümüne koşut olarak, planlama felsefesinin taşıdığı ikiliklere denk düşer – “kadınlar, daha çok, ev-içindeki görevlerinin uzantısı olarak görülen alanlarda, doğal yetilerinin elverdiği düşünülen alanlarda çalışır.” Gerçekte, öğrenci kadınların sayıca artmış olmasına, hatta Türkiye’deki planlama okullarındaki öğrenci ve öğretim görevlisi cinsiyet dağılımının kadınlar lehine olmasına karşın, kadınlar, hala, planlama

uygulamasının özeğinde olmaktan çok, çevresindedirler.

Bu sebeple, uygulamada da, kentli kadınların, kadın plancılar tarafından ne kadar temsil edildikleri de kuşkuyla yaklaşılması gereken bir husus olarak ortaya çıkar. Mesleki uygulamada egemen erillik, temel sorunların ve rollerin tanımlanmasında da kendini göstermekte ve kadın plancılar, bir tür kıyısallaşma kaygısıyla, toplumsal cinsiyet sorunlarını dile getirmekten çekinmektedir. Öte yandan, İngiltere gibi, “eşit fırsatlar” uygulamasının olduğu ülkelerde, yerel otoriteler ve planlama örgütleri, genellikle “makul” görülen kadınları işlendirmeyi yeğlemektedir; Clara H. Greed, *Women and Planning: Creating Gendered Realities* adlı kitabında bu kadınlar için “patriarkal kadınlar ya da femokratlar” demektedir.

Bütün bu cinsiyetçi öğretinin karşısında kadın akademisyenlerin durumuna bakıldığında, kadın plancıların toplumsal cinsiyet sorunlarını gündeme getirmekten kaçınmasına benzer bir durumun, akademi içindeki kadınların çoğu için de geçerli olduğu görülmektedir. Birçok kadın akademisyen, toplumsal cinsiyet ve planlamayı bir ders olarak vermekten çekinmekte, böyle yapmakla akademik çalışmalarında kıyısallaşmaktan korkmaktadırlar.

Öte yandan, kent planlaması derslerinde okuma listelerini oluşturan kitaplar, hemen hemen tümüyle, “erkeklerin erkekler için yazdığı” kitaplardır. Bu kitapların içeriği, ikinci dalga feminizmin “dışarıda bırakılan ne?” “bu projeksiyonlar hangi varsayımlar üzerinde temelleniyor?”, “kadınlar ve dezavantajlı diğer tüm gruplar nerede?” sorularını sorması ve cevapsız kalması ile toplumsal cinsiyet eğitiminin önemini kanıtlar nitelik kazanabilmiştir.

Bu sene, 7-8-9 Kasım’da ODTÜ ev sahipliğinde gerçekleştirilecek olan Dünya Şehircilik Günü Kolokyumunun ana teması, “Şehircilik ve Eğitimi”. Biz de İstanbul Şehir Plancıları Odası Kadın Komisyonu olarak, bu seneki kolokyumda toplumsal cinsiyetin planlama eğitimindeki eksikliğine vurgu yapabilmek için bir oturum düzenleyip el birliğiyle bir müdahalede bulunmak için hazırlıklara başladık bile. Bakalım; bu sene ekeceğimiz tohumlar, meyvelerini ne zaman verecek?

Post-factual democracy

Irmak Akman, *irmak@de-da-dergi.com*

Yan Yol'un 12 Temmuz Salı günkü programında, Brexit ve Donald Trump'ın başkan adaylığı ile ilgili analizlerde sıkça dile getirilen "post-factual democracy" kavramını tartıştık. "Post-factual democracy"e, tam bir çeviri olmasa da "gerçeküstü demokrasi" adını taktık ve bu durumu, "politikacıların doğruyu söyleyip söylememelerinin seçmenlerin oy verme davranışlarına etki etmediği" yeni bir dönem olarak tanımladık. Gerçeklerin, olguların, doğruların bir önemi yoktu, politikacıların insanlarda hitap ettiği ya da harekete geçirdiği duygular önemliydi.

Peki gerçekler, olgular, doğrular bilinebilir miydi? Uzmanlar, teknokratlar doğruları, gerçekleri gerçekten biliyorlar mıydı, bildiklerine göre hareket ediyorlar mıydı? Örneğin Avrupa Birliği'nde, pek çok konuda karar yetkisi ulus devletlerden alınıp Brüksel'e (para politikaları söz konusu olduğunda ise Frankfurt'a) verildi. Ekonomik durumu farklılık gösteren ülkeler için tek bir merkezden alınan para politikası kararları ve AB'nin yaramaz güney Avrupa ülkelerinde mali disiplinin sağlanması için kurduğu baskı başta olmak üzere, pek çok alanda kararların teknokratlar tarafından verilmesi siyasi ve ekonomik açıdan riskli olarak değerlendiriliyordu. Birleşik Krallık Avrupa Para Birliği'nin üyesi değil, ama eskiden sanayinin ve madenciliğin güçlü olduğu yerlerde yaşayan insanları, Avrupa Birliği'ne ve göçmenlere karşı kışkırtmak zor olmadı. Avrupa Birliği'nden çıkış kampanyasının kullandığı "kontrolü geri alın!" sloganının başarısı, Avrupa Birliği'nde gücün merkezileşmesi ile ilgili endişeleri haklı çıkarıyordu.

Merkez bankalarının, Dünya Bankası'nın ve IMF'nin siyasi tartışmaların dışında bilimsel doğrular olarak kabul etmemizi beklediği neoliberal politikaların aslında hiç de öyle olmadığı 2007 kriziyle ortaya çıktı. Hiç kimse yaklaşan krizi öngöremedi, bir önlem alınmadı. Belki de ekonomistler gerçeklere, doğrulara o kadar da vakıf değillerdi. Zaten "kaybedenler" in gerçeklerine vakıf olmadıkları aşıkardı, ama "ortak iyiliğimiz" için kayıpların verilmesi gerektiğine ikna etmişlerdi bizi. Artık hiçbir şey o kadar kesin görünmüyor.

Sosyal bilimlerde ideolojilerden, çıkarılardan bağımsız mutlak "gerçek ve doğrular" olup olmadığı, bunlara ulaşılsa bile politikacıların ya da teknokratların bunlara uygun hareket edip edemeyeceği büyük bir soru işareti. Verilere dayalı analizlerin doğru sonuçlar verebilmesi için modellerin çok dikkatli kurulması gerekiyor. Bilimsel çalışmalar doğru sonuçlar verse bile, hepimizin içinde devlet görevlilerinin çıkar gruplarıyla işbirliği yapabileceğine dair şüpheler var.

Pozitif bilimlerle uğraşan uzmanlar da şüpheden ve komplo teorilerinden nasiplerini alıyorlar. Üniversitede EFSA (European Food Safety Authority – Avrupa Gıda Güvenliği Kurumu) örneğini okumuştuk. Gıdaların “güvenli” olduğuna karar vererek Avrupa Birliği’nin Ortak Pazarında satılabilmesine olanak veren bu kurumdaki uzmanların ve bilim insanlarının, büyük sanayi kuruluşlarının etkisi altında kalabileceğine yönelik bir korku var. Örneğin bu kurum genetiği değiştirilmiş bir tohumun sağlığa zararlı olmadığına karar verdiğinde, insanlar acaba bu kararda tohum üreticisi büyük şirketin etkisi olmuş mudur diye düşünüyor. Tüm bu şüphelere karşın, liyakat ve uzmanlık sahibi insanların bilgilerinin ve görüşlerinin, popülist politikacıların işlerine gelmediği zaman aşığılama ve yok sayma girişimlerine karşın değerli olduğunu hiçbir zaman unutmamamız gerekiyor. *de/da*’nın bu sayısı için hazırladığım “Orman Kanunları” isimli makalenin son bölümünde, TEMA Vakfı’nın hazırladığı, Berhal Vadisi’ndeki hidroelektrik santraller ile hükümetin hayata geçirdiği/geçirmeyi planladığı 3. Havaalanı, 3. Köprü ve Kanal İstanbul projeleriyle ilgili uzman görüşlerinden alıntılara yer verdim. Belki bu görüşlerin rant ve oy kaygılarıyla yapılmış propaganda karşısında çok şansı yok. Ama yine de gerçeklerin seslendirilmesi, bir yerlere kaydedilmesi çok önemli.

Trump, Nigel Farage ve Boris Johnson gibi sağcı popülist politikacılar, insanların içindeki şüphelere, hayal kırıklığına ve öfkeye hitap ediyorlar. Seçilirlerse onlara oy veren insanların hayatında gerçek bir iyileşmeye neden olacaklarına dair hiçbir kanıt yok, ama böyle bir kanıtı ihtiyaçları da yok. Yalan söylemeleri, söylediklerinin yalan olduğunun ortaya çıkması kendilerini destekleyen insanlar için önemli değil. İnsanlar onlara inanmak istiyor ve inanıyorlar. Belki de onları destekleyerek, şimdiye kadar kendilerini önemsemeyenlere, görmezden gelenlere bir ceza vermek istiyorlar. Gazeteciler, yorumcular gerçeklerin, olguların insanların kime oy verecekleriyle ilgili kararlarını etkilemediği bu yeni döneme “post-factual democracy” diyorlar.

Gerçeğin öneminin olmadığı bir ortamda, temsili demokrasilerde varlık sebebi gerçeğe ulaşamayacak durumda olan seçmen adına gerçeği araştırıp onu ortaya çıkarmak olan gazeteciler ne yapacak? Çoğunluk, bir ideolojinin ya da diğerinin borazanı haline gelmiş durumda. İnsanlar sadece kendi ideolojilerine yakın yayın organlarını takip ediyor, dışarıdan gelen hiçbir sesi içeri almayan, inanmak istediklerine inanmalarını kolaylaştıran bir “yankı odası”nda yaşıyorlar. *The Guardian* genel yayın yönetmeni Katherine Viner’in 12 Temmuz’da yazdığı “Teknoloji gerçeği nasıl çarpıttı” başlıklı makalesi, insanların ana haber alma kaynağının Facebook haline gelmesinin, durumu nasıl kötüleştirdiğini anlatıyor. Facebook, insanlara aile ve arkadaşlarının, yani zaten kendileri gibi düşünme ihtimali yüksek kişilerin paylaşımlarını sunuyor. Bu paylaşımları, tıklama ihtimalinizin yüksek olduğu paylaşımları öne çıkaracak bir algoritma ile sıralıyor. Saygın medya kuruluşları ile diğerlerini ayırt etmiyor. Dijital medyanın gelir kaynağının tıklanma sayısına göre belirlendiği bu ortam, medya kuruluşlarını insanların duymak istediği ve ilgilerini çekecek hikayeler yazmak zorunda bırakıyor. Gerçeği araştırma ve bilgilerin gerçekliğini doğrulama, bir öncelik olmaktan çıkıyor. Üstelik Viner, medya kuruluşlarının geliri düşerken ve gazeteciler işten çıkartılırken, Facebook’un gelirinin sürekli yükseldiğinin altını çiziyor. Facebook, medya kuruluşlarının

insanlara ulaşmasına aracılık ettiğini iddia ederken, aslında başkalarının ürettiği içerik üzerinden para kazanıyor.

Türkiye'de 15 Temmuz'da yaşanan darbe girişimi, insanların Facebook'tan haber almasının olası sakıncalarını bir kez daha gözler önüne serdi. Darbe girişiminin ertesi günü, Facebook news feed'imde askerlerin linç edildiğini, gözaltına alınan askerlerin kötü muameleye maruz kaldığını gösteren birçok video görmeye başladım. Bu sırada sonradan yalan olduğu anlaşılan bilgi ve fotoğraflar da dolaşıma girdi. Askerlerin sivil halkın üzerine açtığı ateşle ilgili hiçbir video yoktu. Buna karşılık ana akım medyada askerlerin sivil halkın üzerine açtığı ateş ile ilgili videolar paylaşılırken, linç videolarına ve fotoğraflarına yer verilmiyordu. Gönüllü olarak çalıştığım yer olduğu için demiyorum, Medyascope'ta iki durum görüntüleri de yayınlanıyordu.

Neler olup bittiğini anlayabilmek gibi bir iddiamız yok, ama kısıtlı da olsa fikir edinebilmek için sosyal medyaya da, tarafsız medya kuruluşlarına ve gerçek gazetecilere de her zamankinden çok ihtiyacımız var. Mevcut fikirlerimizin algımızı şekillendirmesine de izin vermemeliyiz, çünkü daha önce tecrübe etmediğimiz olaylar yaşanıyor. Yeni bilgilere ve analizlere hem açık fikirli, hem de tedbirli ve sorgulayıcı yaklaşmanın bir yolunu bulmak zorundayız.

Bir anti-trend masalı: Yoksa siz hala Kahloist olmadınız mı?

Canan Gündüz, canangunduz@gmail.com

Çizim: Özlem Çelik

Normcore modasından bahsediliyordu bir blogda. “Stil yaratma derdine girmeden giyinmek” tanımı ardından ‘normcore’ün olmazsa olmaz parçaları’ndan bahsediliyor: yırtık kotlar, bol trikolar, vs... Kime oy verdiğinden bağımsız olarak iktidarda olana sorgusuz bağlılık yeminleri edilir ya, moda da öyle bir şey oldu sanki. Bir Woody Allen filmi “Roma’dan Sevgilerle”de, basit bir yaşam süren bir

memurun bir sabah kendisinin ünlü olduğunu iddia eden ve sıradan yaşamının detaylarına dair sorular soran gazeteciler ile etrafının sarılmasını, sonrasında da ünlü olma fikrini benimseyen adamdan ilgilerin çekilip eski normal hayatıyla başbaşa kaldığında yaşadığı hayal kırıklığını hatırlatıyor bana modanın değişen samimiyezsiz dengeleri. Bir bakmışsın istemli ya da istemsizce yaptığın seçimler bir trend olmuş, o trend almış başını gitmiş ve sen sanki kafa dinlemek için çıktığın yürüyüşte bir de bakmışsın dev bir konvoy ile çevrilmişsin, sahip olmaktan gurur duyduğun yalnızlığı da kaptırmışsın sözümona paylaşınca. Yeni yükselen trend ise “anti-trend”miş. Aslında kasit anti-müstesna, casual... Maddi açıdan ise daha hesaplı değil. Sıradan gözükmek ve yaşamak için de ayrılan bütçe ve sarf edilen emek az değil. “Doğal, sanki hiç üstüne kafa yorulmamış, vakit harcanmamış” havası vermek için uğraşılın saç ve makyaj; sağlıklı bir yaşam için değil de o kırmızı balık elbiseye sığabilecek formda kalmak için yapılan diyetler ve sporlar, gündelik ilişkilerde “bana ne canım, kendisi bilir” edalarında umarsız, havalı duruşların altındaki için içini yemeler, saklanan tripler... Kimi, neden kandırmaya çalışıyorsak? Hem fiziksel, hem de kültürel açılardan kendi özünden utanan bir millet iken, taklit ettiğimiz yalancı ‘doğallıklar’ın eğreti durması da

kaçınılmaz. Diğer yandan, günümüzde internetin ve sosyal medyanın yaygın kullanımı ile olması gereken modeller olarak dayatılan fiziksel özellikleri görüp insanların beden algılarının bozulmaması da imkansız. Bu noktada Frida Kahlo'ya bağlanıyoruz.

Yaklaşık son beş yıldır, Frida Kahlo, artan bir trend ile popüler kültür mecrasını, dergi kapaklarını, sanatçıların duvarlarını süslemekte ve stil ikonunu olarak da bireylere ilham vermekte. İşin garibi, Kahlo 1954'te ölmüş ve biyografik filmi 2002'de yapılmış. Yani, 2002'den bu yana kendisinin popüleritesinin artmasına doğrudan neden olacak tetikleyici bir faktör bulunmamakta. Bunları Frida Kahlo'nun karakterini, hayat felsefesini ya da sanatını küçümsediğimden söylemiyorum tabii ki de. Tam tersine, naifliği güzel olan pek çok şeyi bir çırpıda harcıyıp sıradanlaştıran popüler kültürün Kahlo'yu da sırf imajı ile bir bardak altlığı ya da bez çanta figürü olarak metalaştırmış olmasına belki de öfkem.

Kahlo'nun popüleritesinin yükselişini açıklamaya yönelik bir teori, yeni trend olan anti-trend misali, kusursuzluğu aşıl原因 görsel algıların, Frida Kahlo'nun cesurca paylaşmaktan çekinmediği Tehuan tarzındaki rengarenk tüm doğallığı ve çoğu kişiye göre "kusurları" ile kendi dengesini bulabilmesi. Dövüş Kulübü'ndeki gibi sadece kendinden daha kötü bir durumda olan, belli hastalıklarla mücadele eden kişilerin biçare halinden güç alarak göreceli ve de özünde 'hastalıklı' bir iyi hissetme hali belki de.

Kahlo'nun yükselişindeki diğer olası teoriler ise, kadın olmanın ve heteroseksüel dışı cinsel eğilimlere sahip olmanın günden güne zorlaştığı günümüz düzenine isyana dair. Frida Kahlo'nun feminist, cinsel özgürlükçü, komünist eğilimlerine duyulan sempatinin, günümüzdeki baskılar nedeniyle artmış olabilmesi de mümkün. Farklı açılardan farklı gruplar tarafından tapılan Frida Kahlo da modanın seçtiği kurbanlardan mıydı acaba?

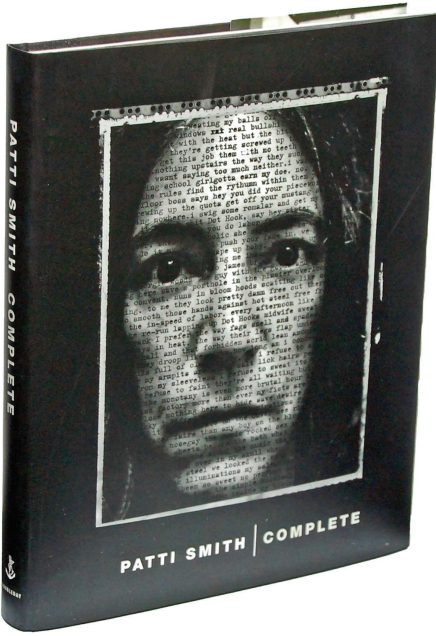
Frida Kahlo'nun hayatını ve eserlerini inceledikten ve belgesel filmi izledikten sonra bende kalan intiba ise aşırı uçları olan marjinal bir kadın figüründen çok, kendi deyimiyle 'yüzmeyi öğrenen ağrılar ile istila edilmiş' bir bedene hapsedilmiş özgür bir ruhun ve (Diego'ya olan) sevgisinin istemsizce boyunduruğu altına girmiş tanıdık bir kadının hikayesi. "Bombanın etrafına sarılmış bir kurdele" tanımını gerçekten de çok yerinde.

Nitekim Kahlo'yu kimin, hangi bağlamlar üzerinden sevdiği, ne kadar tanıdığı gibi soruların cevaplarını gerçekten merak etsem de; döneminin aykırı bir kadın sanatçısı olarak gündemde yer alması her şeye rağmen güzel. Uzun vadede de gündemimizden hiç düşürmesek, aşınan bardak altlıklarıyla beraber çöpe atmasak bana yeter...

Uçan ne varsa içimde, apaçık görünüyor şu kanatların gezgin eşitliğinde. – Pablo Neruda

Ne güzel komşumuzdun sen Patti Smith!

Canan Gündüz, canangunduz@gmail.com

16 yaşına New York'ta girmiştim ve abimin bana doğum günü hediyesi "Patti Smith Complete" kitabıydı. Kitabın içinde şarkı sözleri, bazı bazı sözlerin açıklamaları, insanların, eşyaların, notların siyah beyaz fotoğrafları vardı. Patti Smith ismini sonraki yıllarda *Roll* dergisinde bol bol görecektim. Hep başucumda duracak, ara ara göz atılacak ama tam olarak da anlayamayacak o kitap ve o dönemlerde bende Radiohead'ın, Jeff Buckley'nin, Smashing Pumpkins'in uyandırdığı heyecanı hissettirmeyen parçaları ile Patti Smith'i bir nebze daha anlayabilmem için bir 16 yıl daha geçecekmiş meğer...

Patti Smith'in yazdığı "Çoluk Çocuk" ve "M Treni" romanlarını okuduktan, yaşadıklarını, ilham aldığı ortamları, şairleri, mekanları öğrendikten sonra elinin değmiş olduğu her tür sanatsal uğraş daha bir anlamlı oldu benim için. Türk toplu-

munda yetmiş bireyler olarak bize dayatılan normlarda Patti Smith'i anlayıp bir yere koymak gerçekten de zor. Düşünsenize, mütevazı bir aile tarafından dinine bağlı olarak yetiştirilen, eğitimini yarıda bırakıp hayata büyük yokluklar içinde atılan, yolunun keşiştiği kişilerin maddi manevi desteği ve girdiği ortamların verdiği ilham ile konserler öncesi "şiir performans" ile kariyerine başlayan; resim, edebiyat, tiyatro ve müzik dahil sanatın pek çok dalına bulaşan ve Fransa Cumhuriyeti tarafından bir nişan ile ödüllendirilen maskülen görünümlü bir kadın sanatçıdan bahsediyoruz. Biz, millet olarak Türk kültüründen, değerlerinden ve meselelerinden yarattığı ve her şeye rağmen inadına yaşattığı müziğiyle yabancı rock festivallerinden takip eder olduğumuz Selda Bağcan'a bile sahip çıkamazken, Türkiye'den bir Patti Smith'in çıkamaması ya da onun anlayamaması çok da garip değil.

"Çoluk Çocuk", Patti Smith'in kendisini ve kariyerini yokluktan inşa etmesine; emeğe,

özgürlüğe, dostluğa, umuda ve en çok da sevginin farklı formlarına dair bir roman. New York'ta, bir yandan Andy Warhol "Fabrika"sında sinemaya girişir, bir yandan Chelsea Hotel'de sanatçılar ilham perilerini kovalar, beat kuşağı overdose olmadığı zamanlarda yaratıcılıkları ile Brooklyn sokaklarını arşınlar, Jimi Hendrix'ten yadigar "Electric Lady" stüdyosunda kayıt yapılır, Coltrane'nin ve Morrison'un ölümleri üzerine yazılan şiirlerle yas tutulurken, bu özel dönemin şahiti ve oyuncusu olarak Patti Smith de kendisine düşen sanatsal payı fazlasıyla almış. Tüm bu süreçte kendisine en çok destek olan Robert Mapplethorpe ile aralarındaki özel bağ ise bir süre yaşadıkları romantik ilişkinin ötesinde koşulsuz sevgiden beslenen bir dostluğa dayanıyor. Beraber büyüyor, kişiliklerini, yetenekli oldukları sanat alanlarını, cinsel eğilimlerini beraber keşfediyor; besin ve barınma gibi temel ihtiyaçlar için beraber mücadele ediyorlar ve birbirlerine olan desteklerini ömür boyu sürdürüyorlar. "Robert'la artık bir çift olmasak da fotoğraflarımız daha samimiydi; çünkü artık tek anlattıkları, aramızdaki güvendi" diyor Smith. Ayrı ayrı taşındıkları yeni evlerin mesafesini tanımlamak için "Ayrı yollara gittik, ancak birbirimize yürüyüş mesafesindeydik" derken ise, bence birbirlerinin yaşamlarındaki mesafelerini de tanımlıyor.

Post-beat romanı "M Treni"nde ise Patti Smith farklı bir üslupla sanki belli filtrelerden geçirip özenle seçerek, anlatmak istediği farklı yönlerini ve anılarını bizlere belli bir olgunluğa erişmiş bir orta yaşlı kadın gözünden aktarıyor. Eşi Fred Sonic Smith'i ve erkek kardeşi Tony'i kaybetmenin hüznü her yanını sarmasına rağmen, hayata ve sanata tutunmaktan hiçbir zaman vazgeçmiyor. Bir flanöz edasıyla farklı şehirleri ve ülkeleri gezip gözlemlerken ise favori Fransız sembolist şairlerinden aldığı referanslarla bol bol edebi göndermeler yapıyor. Sanki Billy Pilgrim misali zamandan kopuyor ve yorgun ruhunu küçük kafelerde bol kafein eşliğindeki gündüz düşlerinde ya da otel odalarında dedektif dizileri ve Murakami'den satırlarla dinlendiriyor. Meksika'da Frida Kahlo'nun Mavi Ev'inde göz yaşları içinde, İzlanda'da garip 27 kişilik bir derneğin 23 no'lu üyesi olarak, Sandy Kasırgası'ndan nasibini alan Rockaway Kumsalı'ndaki evinin yıkık verandasında, Berlin'de votka içilen bir kafe keşfinde, Tokyo'da Akira Kurosawa'nın mezar ziyaretinde ya da New York'taki uğrak mekanı Ino Café'de seyahate götürülecek eşya listesinin derdinde tüm şeffaflığıyla görebiliyoruz Patti Smith'i. Kitap sıkı bir kronolojik ya da örgüsel sıralama ile ilerlemediğinden, yer yer fikir uçuşmalarının bir derlemesi olduğundan ve çok fazla referans içerdiğinden bazen takip etmenin zor olduğu da bir gerçek. Kaybettiklerinin yerini kelimeler ile doldurma çabası olarak da tanımlanan romanında Patti Smith bu yorumları doğrularcasına Kayıplar Vadisi'nden soruyor: "Neden sevdiğimiz şeyleri kaybederiz de sevmedikleriniz tutunur kalır bize ve biz göçüp gittikten sonra onlar belirler değerimizi?"...

Müzikal hayatındaki çıkışı yaptığı "Horses" albümünün 40. yıldönümü nedeniyle yaptığı turne kapsamında İstanbul'a da uğrayan 'Punk Kraliçesi' Patti Smith'i canlı dinleyememiş ve sanatını geç sindirebilmiş olsam da; başucumdaki biyografik kitaplarıyla, ortak Murakami ve kahve sevgimiz ya da garip fikir uçuşmalarımız ile sanırım benim için sevgili Patti Smith hep yürüyüş mesafesi uzaklığında kalacak...

İçindeki çocuk

Aycan Koç, aycankoc@hotmail.com

İnsan ruhu bağlanmaya muhtaç bir acizlikle yaşamaya ne zaman bu kadar bağlandı bilmiyorum. Hep böyleydi de ben mi kandırdım kendimi kısmını ise kestiremiyorum. Bilmediğim çok şey var şu hayatta. Mesela 4 milyar küsur yıldır dünyada olup biten hadisenin kaynağını bilmiyorum. Neden deliniyor ozon, neden tükeniyor soyu hayvanların bilmiyorum, neden sürüyor savaşlar, neden savaşsak bile öldürüyoruz birbirimizi bilmiyorum. Bildiklerimi ise tekrar tekrar çıkarıp bakmadıkça unutuyorum. Dünya tarihince yaşanan soykırımları, öldürülen masumları, açlıkla sınanan çocukları, parayla semiren patronları unutuyorum. Bilmediklerime ekleniyor unuttuklarım da. Ama en çok bilmediğim yine de, insan ruhunun bağlanmakla ilgili takıntılı devinimi yine de. Biliyorum hep anlatacaksınız bana. Bir kısmınız Maslow'un piramidinden bahsedecek, ihtiyaçların hiyerarşik yükselişinden filan. Bir kısmınız ulvi uhrevi ve dahi ilahi bilinmezlikler sıralayacak belki. Bir kısmınız da doğanın değişmez varoluşunun altını çizecek. Ne diyeceğinizi biliyorum. Bilmediğim söyleyemeyecekleriniz oysa. Dile getiremeyecekleriniz. Başka bir deyişle, hisleriniz... Nasıldılar ve nasıl evrilttiniz onları? Evriltirken nasıl törpülediniz? Hayalperest çocukluklarınızı nasıl terbiye ettiniz? Bunları bilmiyorum. Ama kendimden bildiklerimden bilmediklerime uzanırken tutacağım gerçekliğin karanlığını az çok tahmin edebiliyorum.

İçimizdeki çocuktan bahsedeceğimi sanıyorsanız yanılıyorsunuz. Karanlık filan diyoruz sonuçta. Mutlulukla yoğrulmuş bir yazı değil bu belli ki, şimdiye dek anlaşılmalı olmalı. O nedenle içimizdeki çocuğun harikuladeliğinden filan dem vuramayacağım üzgünüm. Aksine içimizdeki çocukların bizi ne boktan bir hayata hapsedtiğini söylesem yeri. Size bir sır vereyim mi? Aslında biz öldürmedik onları! Onlar bizim ağızımıza sıçtılar. Güzel yarınlar hayal ettiler çünkü, hiç varolmayan. Mutlu hayatların düşünüyordular. Gerçek olmayan dünyalara öykündüler hep. En kötüsü de dünyayı değiştirebilecek güce sahip olduklarına inandılar. Bir zamanlar...

Bir diyeceğim var: her çocuk yalnızdır biliyor musunuz? Küçük prens romantizminden bahsetmiyorum ben, saçmalamayın! Her çocuğun kurduğu dünyadan bahsediyorum. Yapmayın ama küçük hayali arkadaşınız olmamış olabilir, ama bebekleriniz vardı. Yanyana dizip yarıştırdığınız arabalarınız, dövüştürdüğünüz süper kahramanlarınız vardı. Kalemli silah gibi kullanıp öldürmediniz mi düşmanlarınızı? Oyun hamurundan yaptığınız sepetlerle pazar piknikleri organize etmediniz mi sanki. Ya plastik fincanlara doldurduğunuz beş çayları ne olacak? Mahalle arkadaşlarınızla keşfettiğiniz boş depolarda icat ettiğiniz hiç olmayan yeni dünyalara ne demeli? Hiçbiri olmasa

prensesi kurtardınız en azından. Ya da bahçeli ve müstakil bir ev çizdiniz semasında 'm' şeklinde kuşlar uçan. Elbet hayal ettiniz hiç kimsenin varlığına ihtiyaç duymadan. Tamam anlıyorum. Birçok şeyi bilmediğim gibi benim, hayal etmeyi de bilmiyoruz biz artık. Evet evet yetişkinleri kastediyorum. Ama bilmediklerimizin yanına çocukkenki yalnızlığımızı hatırlamayışımızı da eklediğimizi itiraf edelim. Yine yanlış anladınız sizi suçlamıyorum. Siz unutmadınız o yalnızlığı. O çocuk, o bir zaman yalnızlığında devinmekten zevk alan piç kurusu, öldürdü tek başinalığını. Çeşit çeşit bağlanmalar icat etti yıllandıkça. Bir anne bir baba bağlanması değil efendim, onu biliyorum. Daha çok gerçeklerle hayaller arasında yapılan bir müsabakada, kazanan gerçeklere olan bağımlılıktan söz ediyorum. Tamam ben de biliyorum hep kaybeden oldu hayaller ama, mağluplar diye terk edilmeleri elzem miydi yani? O veletler var ya o veletler hep gerçeğin cazibesine kapıldılar. Gerçek elle tutuluyordu çünkü, daha vahimi gerçeğe sahip olunabiliyordu. Ve gerçek dediğin yalnız başına çekilmediğinden, yalnızlık istenmeyene dönüşüyordu. İçimizdeki değil, geçmişimizdeki o piç kuruları öldürdüler hayalperestliğimizi ve dolayısıyla yalnızlığımızın neşesini. O gözü dönmüş açgözlü çocuklar gerçeğe öykünen birer çocuk olmaktan gerçek bir yetişkin olmaya geçerken unutturdular yetişkin hallerine geçmiş günlerin renklerini. İşte o yüzden griyiz şimdi hepimiz. Renklerimizden soydular bizi. Demem o ki sanılanın aksine yetişkinliğimiz değil katil olan, çocukluğumuzun ta kendisi!

İnsan ruhu aç işte bu yüzden bağlanmaya. Hep yeni gerçekleri olsun istiyor. Varolanlar ona bir türlü yetmiyor. Kara bir delik gibi, içine aldığı tüm somut şeyleri tüketiyor. İşte o çocuk gerçeğin birine, belki bir nesneye, bir kimseye yahut bir hedefe bağlandı ya geçmişte bir gün; o gün bugündür bağlanacak bir gerçeklik peşindeyiz biz, evet evet hepimiz! Gerçek olmayacak bir hayale bağlanmaktan imtina etmemiz de tam da bu yüzdenmiş gibi geliyor bana. Çünkü gerçek olmazsa dımdızlak ortada kalmaktan korkuyoruz. Yumurtalığa tutunamayan spermeler gibi öleceğimizi sanıyoruz. Kim ölmüştür ki gerçeğe dönüşmedi düşleri diye? Kim yaşamayı durdurmuştur hayallerine sahip olamadı diye? Bana sorarsanız hiç kimse. Çünkü kurmadık o düşleri zaten, çünkü 'gerçekçi' hedeflerimiz var bizim. Sağlam bağılıklarımızla tutunuyoruz onlara. İçten içe biliyoruz potansiyelimizi ve ulaşamadığımız çigere mundar diyoruz. Çigeri yok sayan toklar da vardır elbet. Başa çıkışlarımızın çeşitliliği farklı kılmaz ki bizi. Nihayetinde gerçekliğin sığılığında boğulmuyor muyuz?

Hadi bir oyun oynayalım. Biliyorum unuttunuz oynamayı ama o piç kurularına inat bir deneyin yine de. Şöyle yapalım: en son gerçekleşmeyeceğini bildiğiniz bir hayali ne zaman kurduğunuzunu düşünün. Hatırlamak zor değil mi? Ama imkansız değildir belki. Biraz zorlansanız düşüverir dimağnıza. Buldunuz mu? Neydi hayaliniz diye sormayacağım. Utanacaksınız çünkü biliyorum. 'Çocukluk işte' diyenlerinizi duyar gibiyim. Demeyin! O çocukların masum olmadığı konusunda anlaştığımızı sanıyorum. Aksine hala inanıyorsanız, yani dünyanın düzeninin içindeki çocuğu öldürdüğüne eminseniz, zaten siz hatırlayamayanlardan olacaksınız. Biliyorum ki hatırlayabilenlerinizin içine bir tutam şüphe serpmeyi başardım ve onlarla devam edeceğim bu oyuna. Geri kalanlarınız aramızdan ayrılmakta özgürler. Zira bağımlılıklarından mütevellit yapacak

bir sürü 'daha iyi' isleri olduğu hususunda bir şüphem yok doğrusu. Fakat geri kalanlarınız gerçekleşmesi mümkün olmayan o hayallerini detaylandırabilir şimdi. Olmak istediğiniz bir şey miydi? Ya da yaşamak istediğiniz bir yer? Belki de sevmek istediğiniz biri? Ya da sevişmek istediğiniz? Durun durun yetişkin pornosundan bahsetmiyorum. O zaman az önce aramızdan ayrılan arkadaşlara biraz haksızlık yapmış oluruz, bu sayılmaz. Gitmek istediğiniz bir okul? Beslemek istediğiniz bir hayvan? Yazmak istediğiniz bir kitap? Yapmak istediğiniz bir resim? Yok yok söylemek istediğiniz bir şarkı belki? Kurmak istediğiniz bir dünya düzeni mi yoksa? Ne, açlık mı yok orada! Milliyet diye bir şey yok mu? İnsanlar sevgi dolu mu? Savaşları mı durdurdunuz? Gökkuşuğünü yakalayan siz misiniz? Kimse çalışmıyor mu? Dünya kaynakları aslında kıt değil miymiş? Anaerkil bir toplum mu? Yok yok herhangi bir erkin olmadığı bir toplum diyorsunuz sanırım? Çocuklar ölmüyor mu yoksa? Dünya karalarının %90'ı orman mı? Sizin vücudunuz ve sizin kararınız mı? Silahları etkisiz hale getiren bir icadınız mı var? Uzayda başka medeniyetler de mi buldunuz? Zamanı durdurmak mümkün müymüş? Geçmişe mi yolculuğunuz? Neydi sizin gerçekleşmeyecek hayaliniz? Sanırım şimdi buldunuz.

Hah! Tutun şimdi onu! Detaylandı yeterince hatırınızda değil mi? Ne mutlu bir dünya hayal etmişiniz, gerçekleşmeyeceğini bile bile. O andasınız şimdi işte, tadını çıkarabildiniz mi? Umarım bir anlık da olsa keyif vermiştir size. Bir kere daha gittiniz oraya ve yeniden canlandınız. Yaşadığınızı hissediyorsunuz değil mi? Yeniden doğmak gibi bir şey mi? Hayat aslında renkli bir karnaval misali mi? Ne şanslısınız! Umutla dolmuş olmalısınız. Peki ya sonra? Mesela 'daha da bırakmazsınız hayallerinizi' diyeceğimi mi düşünüyorsunuz? Yine ve yeniden, her zamanki gibi korkunç şekilde bir hataya düşüyorsunuz. Gerçekliğe bağlanmaktan ve bağımlılıklar türetmekten afyonlanmış usularınız ve ufacık olmuş o beyinlerinizle yine yanıyorsunuz. Çünkü en başta dediğim gibi: neşeli bir yazı değil bu Sayın İlgili! Geçmişte bir günde, bizzat sizin çocukluklarınız hunharca basarak geçti o anın üzerinden bir kere. Gerçekleşmeyecek her hayal tekrar tekrar hayal edilip tekrar tekrar o veletler tarafından öldürüldükçe silikleştiler, yok oldular, toprağa dahi gömülmedi ya da yakılmadı bedenleri üstelik, çürüdüler. Şimdi dilediğiniz gibi hatırlayın hayallerinizi, istediğiniz kadar tebessüm edin. Anımsadıklarınız silik birer silueti onların sadece; tıpkı sizin, çocukluğunuzun silik birer izdüşümü olunuz gibi. Çünkü bir kere öldürdüler onları ve bin kere öldüler onlar gerçekliğe tutunmaya çalışan yetişkinler misali.

Bir diyeceğim var benim!

Ayca Koç, aycankoc@hotmail.com

Belki çok şaşırtacak kimisini söyleyeceklerim; büyük bir aydınlanma, derin bir örselenme, apansız bir dönüşüm yaşayacaklar kim bilir. Zira aydınlanıp dönüşmenin, örselenip düşmenin, düştüğün yerden gürültüyle kalkıp tekrar yürümenin, yürüdüğün yolu daha önce kimse yürümemişçesine dillendirmenin zamanındayız şimdi biz. Sosyal medya hesaplarında mutluluklarımızı kusmanın vaktindeyiz. Düşüncelerimiz çok değerli, anılarımızı herkes görmeli, kanaatlerimiz ne kadar havalı olduğumuzun en büyük göstergesi!

Tam da bu sebeple, gizli de kalmasın diye hiçbir mesele ve de sosyal bir sorumluluk bilinciyle bildirmek isterim: hepiniz ayrı ayrı, birey olarak ve çoğunlukla bir araya da geldiğinizde; ancak en fazla da yalnızlık paylaşımlarımızın içerisinde bir diğerinizin tahmin ve dahi tahhayül edemeyeceği kadar 'özel'siniz! Sizi masalların küçük 'primsisleri' ve çizgi romanların süper kahramanları yapabilecek yetkinlikleriniz özel kılıyor elbette! Çünkü görüyorum ki en anlaşılmaz cümleleri siz kurabiliyorsunuz, en bilinemedik spor dallarının şampiyonusunuz, inançlı ve cahil kitlelere olan nefretiniz tam, ancak bununla beraber toplumsal meselelerde müthiş bir sağduyunuz var. Öte yandan sanat, bir ihtiyaç hali sizde, varlığınız hep pek yakında tüm müze ve galerilerde. Ah ve tabii edebiyat! Ahh o edebiyat, hep derin bir tutku sizin tüm hücrelerinizde. Ama işte sizden gayri kimse okumuyor bu ülkede, bütün tasalanmanız bundan. Halbuki okusa herkes sizin gibi, sizin ne kadar özel olduğunuzu anlamaları da daha kolay olacak. Çünkü hayat sizin için okuduğunuz bir romandan, hatta daha iyisi bir şiirden alıntı gibi zaten; sonsuz bir derinlikten hasıl olan kekremesi bir vicdan muhasebesi tüm benliğinizde. Bir yanda gezdikleriniz ve yedikleriniz, sadece sizin vakif olabildiğiniz farkınızı elbette ortaya koyan hobileriniz, bugüne kadar oturduğunuz ve yine tabii ki çok 'özel' insanlarca hazırlanmış çok özel sofralarınız, çok özel bağların üzümlelerinden kanımca bizzat güzel ayaklarınızla çiğneyip yapımına katkı sağladığınız çok özel şaraplarınız, çok farklı ülkelerde çok gurme 'alışkanlıklar'ınız, çok mükemmel aileleriniz ile en bir unutulmaz dakikalarınız, dünyanın en benzersizi olan veletlerinizden fıskıran zeka dolu, yetenek dolu, sizi bile gömeceğini umduğunuz pırıltılarınız...Buna karşın beri yanda tabii ki dünyaya karşı duyduğunuz o bitmez sevgi; toplumsal hadiselerle getirdiğiniz çok değerli, aydınlatıcı açılımlar: dünya yüzündeki açlık, savaş, nefret, terör, ülkenin yarısının 'beyinsiz' olması 'sorunu', lanetlenen zanlılar, mesnetsiz saldırılar, bilgisiz analizler, ilgisiz serzenişler... Nihayetinde tüm bu gelgitlerin evrildiği çok renkli, bol filtreli görüntüler ve tüm renklerin solduğu zamanlarda kararlı profiller...

Ama kim soldurabilir ki sizin renklerinizi? Matruşka bebekleri gibi içinize sakladığınız cevherleri kim karartabilir ki? Fütursuzca paylaştığınız kanaatlerinizi kim değersizleştirir? İroni tınısıyla bezenmiş komikliklerinize kim gülmeyebilir ki? Nasıl kıskanmaz ki yaşantınızı ahir ömründe tahta boyamanın ötesinde bir hobi bulamamış zavallılar? Nasıl saygı duymaz size Turgut Uyar'dan bir dize dahi okumamış mürekkep yalamamışlar? Nasıl gıpta edilmez on parmağınızdan fıskıran on marifete değil hasil olmak, marifetin varlığını bile bilmeyen cahil cühela? Siz bu kadar özelken nasıl özel olduğunuzun altı her dakika çizilmez sıradan insanlar tarafından?

Hadi ama siz de sormuşsunuzdur da bu soruları dillendirememişsinizdir tevazu sahibi olduğunuzdan. Ama çok haklısınız! Dedim ya çok özelsiniz çünkü siz. Yaptıklarınız, fikirleriniz, zevkleriniz ve dahi hissettikleriniz örnek alınmalı sizin. Sevdikleriniz sevilmeli, gördükleriniz görülmeli, okuduklarınız okunmalı ama en çok da yazdıklarınız okunmalı. Çünkü siz en özel olansınız. Siz kuru fasulyenin bile en özelini yiyip osurtmayan tanesine denk gelersiniz. Siz tüm yolculuklarını derin bir aşkla yapıp sümüklü bir mendille hiç aşk acısı çekmeyensiniz. Siz evde bu denli az zaman geçirmenize rağmen münasebetsiz bir yerde hiç kakası gelmeyensiniz. Siz eline aldığınız bir fırçaysa Picasso, bir kalemse Balzac, bir notaysa Mozart'sınız. Siz siyaseten hep doğru olanı bilen ve kimsenin keşfedemediğini keşfeden bir düşünürsünüz. Mesela, daha dizileri çekilmeden, filmleri yapılmadan okumuştunuz siz o kitapları pek tabii; siz görmüşünüz en evvelinden bugün yaşanacakları, siz öğrenmişsiniz daha çocukken doğruyu ve yanlış. Tüm bunların yanında, olimpiyat oyunlarının en ilgi görmeyen spor dallarında sizin mahallenin, mezun olduğunuz özel okullarda sizin ailenin, kariyer basamaklarında oturduğunuz biri boş dörtlü yonca masanın, şakalar komikliklerde çift çift takıldığınız hafta içi 22.00'de uyuyan güruhun birincisisiniz! Birsiniz siz başka yok sizden, 7 milyar insan içinde deyim yerindeyse bir mucizesiniz!!

Demem o ki erkekseniz misal inanılmaz akıllı, bilgili ve sportmen; kadınsanız da akıl almaz güzellikte, yetenekli ve su gibisiniz. Özel olmaktan yorgun düşecek özellikte bir kimsesiniz. Eksiksiz bir kişi ve fakat sürekli de içsel yolculuklarında kendini aramaktan çekinmeyensiniz. Görüyorsunuz ki ben fani olduğumdan kelimelerim dahi yetmiyor sizi tariflemeye. Sizin yanınızda cümlelerim yavan ve fuzuli kalıyor ve Fuzulîden bir alıntı dahi yapamayacak kadar sığ benim sularım. Belki sizin okuduklarınızı okumuş olsam, kişisel gelişimde yeni dünyalara yelken açsam, kulpları düşmüş eski kapıların rengi ağarmış yıkık binaların önünde kendimi fotoğraflasam, daha önce hiç düşünülmemiş bir hobi bulup bununla iştilal etmekten ziyade iştilal ettiğimi göstermekten zevk alsam olabilirim sizin gibi bilmiyorum. Ama kendimi her zaman yetersiz hissediyorum... Çünkü sizin gibi olmak için bırakmam gerekenler var şu hayatta: çalışırken mesela götü başı dağıtmak diye tabir ettiğimiz pozisyona düşmemeli ki her daim poz verilebilmeli; spor yaparken kan ter içinde kalıp kıpkırmızı suratımdan ter damlamamalı ki sağlıklı yaşam temalı paylaşımlar rağbet görmeli; ve bilmediğim konularda fikir sahibi olmaktan çekinmemeli ki gündemde kalmak daim olmalı. Tabii tüm bunların yanı sıra müzeleri gezmeye, sergileri takip etmeye, dünyayı dolaşmaya, 'dostlarla' da olmaya, yalnız bir dinginlikte de varolmaya ama hep hisli olmaya, kafama sığın bir

kuşun bokundan dahi derin anlamlar çıkarmaya; fakat tabii ki tüm bunları yaparken sosyal medyada üç dakikada bir güncelleme vermeye ve içimden zuhur eden hislerimi dillendirmenin sırrına vakıf olmalıyım.

Ve ben yeterince özel olmadığımın yardımına ihtiyacım bulunuyor aşağıdaki hususlarda:

Sizin gibi süper bir zekayı haiz olmadığımın 2 saatte 100 sayfayı anca okurum, örneğin Can Yayınları baskısında. En son 800 sayfalık bir kitabı mesela 2 gün dur durak bilmeden bitirebildim, hayatla olan bağlantımı yitirdim. Tüm o sosyal yaşantınızın yanında o 'kalın' kitapları nasıl bu kadar çok okuduğunuzun sırrını bir zahmet paylaşırın, çünkü zaman kavramının başka aktığına inanıyorum sizin 'timeline' larınıza baktığımda.

Bilgi sahibi olmadan tarihsel ve siyasi analizler yapmanın sırrını da öğrenmek isterim. Ülkenin son 15 senesinde ayyuka çıkmış nefret söylemlerini bir parça duyarlılık sosu katarak servis etmek örneğin yeterli mi? Ortadoğuda 'Müslüman Kardeşler'i bilmeden IŞİD'i analiz etmek, böyle bir terör örgütünün varlığını politika ve tarihten ayırksı düşünüp sadece beyinsiz Müslümanlara atfetmek de kâfi gelir gibi?

Tüm sanat dallarından ayrı ayrı keyif almanız ve aynı hislerle dolmanız da çok özendiğim yetkinliklerinizden. Ekseriyetle nereye çeksen oraya gidecek post modern sanatsal eğilimlere düşkünlüğünüz gözümde kaçmıyor elbet fakat misal Michelangelo'nun Davut heykelindeki mucizeyi görebildiniz mi? Emin olamıyorum, göremediyseniz siz adamın dehasından şüphe duyuyorum...

Ve farklı sporlarınız, içsel yolculuklarınız, inanılmaz tecrübeler edindiğiniz maceralarınız... Bunların hepsi bir hayata sığamayacak kadar güzel- ki sadece tek bir sosyal medya hesabına sığıyor olması da üzüyor beni. Sahi böylesi bir yoğunlukta yaşarken hayatınızı, düzenli sıçabiliyor musunuz siz? Bu da merak ettiğim bir meseledir hani...

Son olarak, üstüne basa basa söylüyorum, siz çok özelsiniz evet; ancak yine de bir diyeceğim var benim içimde tutamadığım. Sizin her türlü hissiyatınızı paylaşma eğiliminizden de feyz alarak üstelik: bu muhteşem özellikleriniz, derinliği bileklerimi aşamayan siyasi analizleriniz, sizin gibi düşünmeyi cahil -romantik- ve dahi sevimsiz olarak nitelermeleriniz, duyar kasmaya ayarlanmış hassasiyetleriniz ve nihayetinde kendinizi, sözüm ona sizden içre sizi, güya paha biçilmez yeteneklerinizi ortaya koymaktan öteye varamayan, aslında 'lütfen sevin beni' diye zavalıca bağırın paylaşımlarınızı da alıp siktirin gidin!

Çünkü üzülmek istiyordum götünüzü de yırtsanız bir adet fazla kişi sevmeyecek sizi. Tek tanrılı dinlerden devşirdiğiniz yeni nesil sağlıklı yaşam, içimize dönmeceli mistik inanışlarınız, her bir boku sevgiye ama illa ki kendini sevmeye bağlayan yakarışlarınız daha akıllı ve özel yapmıyor sizi o aşağıladığınız kitle(ler)den. Din, dil, cinsiyet, ırk herhangi bir ayırımın peşine düşmeden nefret edilmesi tabii olan insanlığın bir zavallı bireyinden başka bir şey değilsiniz. Bu yüzden sizin ailede, belki mahallede, üç beş kişilik çevrenizde oldukça özelsiniz, sadrazamın sol taşağından hallicesiniz de, öyle

de/da

genele vurduğunda ne bir dahi, ne bir lider, ne de egzotik bir meyvesiniz! Sosyal ve çevrimiçi olmayan mecralarda filtresizken alalede bir kimse, ortalama bir zeka, vasat benliklerden ibaretsiniz.

Kısacası çok 'şeyapma', sen de herkes gibi yılda epi topu parçalı bulutlu üç dört haftalık tatilinin görüntülerini on sekiz aymışçasına paylaşmaya devam et, bu esnada gurmecilik oynama bir zahmet ve ilaveten istirham ederim o ayağının fotoğrafını da gözümün önünden çek!

www.de-da-dergi.com

/dedadergi

@dedadergi

@dedadergi